

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

UTVÁŘENÍ PROFESNÍ IDENTITY SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

Vyučující: Mgr. et Mgr. Karolina Diallo, Ph.D.

Autor práce: Petra Nápravníková, DiS.

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Ročník: 3. ročník

2016

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Jihlavě 15. 3. 2016

.....
Petra Nápravníková

Na tomto místě chci poděkovat své vedoucí bakalářské práce paní Mgr. et Mgr. Karolině Diallo, PhD. za metodické vedení při tvorbě práce a za její cenné rady. Dále chci poděkovat všem respondentům, kteří mi ochotně vyplnili dotazník a poskytli mi tak data potřebná k výzkumu.

Obsah

Úvod	6
Teoretická část	8
1 Sociální pracovník	8
1.1 Kdo je sociální pracovník	8
1.2 Předpoklady pro výkon povolání a vzdělávání sociálního pracovníka	8
2 Identita	10
2.2 Individuální a sociální identita jedince	11
2.3 Kolektivní identita	12
3 Identita pohledem různých psychologických hledisek	14
3.1 Teorie ego identity	14
3.2 Teorie identity podle J. E. Marcii	16
3.3 Teorie identity v symbolickém interakcionismu	17
3.4 Teorie sociální identity	18
Empirická část	20
4 Úvod do empirické části	20
4.1 Cíl výzkumu	20
4.2 Hypotézy	20
4.3 Nástroj sběru dat a technika sběru dat	21
4.4 Způsob analýzy dat	21
4.5 Popis výzkumného souboru	22
5 Individuální identita sociálního pracovníka	28
6 Profesní identita sociálních pracovníků	31
6.1 Kolektivní identita	31
6.2 Vzdělávání sociálních pracovníků	35

7 Kolektivní identita sociálních pracovníků z pohledu široké veřejnosti.....	37
8 Verifikace hypotéz.....	40
9 Diskuze	41
Závěr	43
Seznam použitých zdrojů.....	45
Seznam příloh	48
Příloha I.....	49
Příloha II.	53
Abstrakt.....	54
Abstract.....	55

Úvod

Každý člověk na světě si uvědomuje to, kým je a to bez ohledu na věk, pohlaví, vzdělání, národnost a náboženství. Každý člověk má svoji identitu. Otázkou ovšem je, jak na sebe jednotliví lidé nahlíží. Pro život člověka je důležité, aby si správně uvědomoval sám sebe, své okolí a jaký vztah ke svému okolí má. Na identitu člověka každý den působí velké množství vlivů a záleží na každém, jak se s nimi vypořádá. Stejně jako má člověk svoji individuální identitu, mají také sociální pracovníci svoji kolektivní (profesní) identitu, a i na ně působí při jejich profesi velké množství vlivů. Sociální práce je často zmiňována ve sdělovacích prostředcích a tím je na ni vyvíjen tlak. Sociální pracovníci se každý den setkávají s lidmi, kteří se nacházejí v tíživých životních situacích a pracují s problematickými cílovými skupinami lidí, což je pro ně velice náročné a jejich profesní identita je každý den zkoušena a prověřována.

V mé bakalářské práci se budu zabývat tím, jak se profesní identita sociálních pracovníků utváří. Zda má na profesní identitu vliv vzdělávání při výkonu profese a co všechno sociální pracovníci pro utváření profesní identity dělají. Dále bude také uvedeno to, co si sociální pracovníci myslí o tom, jak na jejich práci pohlíží široká veřejnost a co si myslí o tom, jaká je v dnešní době prestiž sociální práce.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala z toho důvodu, že již několik let pracuji jako sociální pracovník a chtěla bych zjistit, zda moji kolegové o utváření profesní identity vůbec stojí a zda pro to něco dělají. Z vlastní zkušenosti vím, že práce sociálního pracovníka je hodně náročná, a z toho důvodu člověku někdy nezbývá mnoho sil na to, aby ještě dále uvažoval o tom, jak zlepšovat profesní identitu např. tím, že bude navštěvovat vzdělávací kurzy a zajímat se o nové trendy v sociální práci. Na druhou stranu ale vím, že je toto důležité a sebevzděláváním a zájmem o nové věci sociální pracovník zlepšuje své znalosti a tím pádem také může poskytovat lepší pomoc svým klientům. Z tohoto důvodu mě velice zajímá, jak výzkum na toto téma dopadne.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jakým způsobem si sociální pracovníci utvářejí svoji individuální a kolektivní identitu a co pro utváření identity dělají. Dalším cílem je zjistit to, co si sociální pracovníci myslí o tom, jak je vidí široká veřejnost.

Práce je dělena na dvě hlavní části a to na teoretickou a na praktickou. Práce čerpá z odborné literatury české i zahraniční, z právních norem, z periodik a z internetových zdrojů.

Teoretická část je dělena na tři části. Nejprve je uvedeno obecně to, kdo je sociální pracovník a dále to, jaké musí splňovat sociální pracovník předpoklady a vzdělání, aby mohl vykonávat profesi sociálního pracovníka. V následující části je rozebrána identita. Nejprve identita individuální a sociální a následně identita kolektivní. Jako poslední je v teoretické části identita shrnuta pohledem různých psychologických hledisek.

V empirické části je popsán průběh a výsledky kvantitativního výzkumu. Jako nástroj sběru dat byl použit dotazník. Zdrojem pro empirickou část práce jsou data, která byla získána z dotazníku. Respondenty výzkumu byli sociální pracovníci z České republiky. Data získaná v dotazníku budou vkládána do matice v programu Microsoft Excel a k vyhodnocení dat budou použity statistické funkce, které tento program umožňuje.

Tato bakalářská práce se teoreticky a prakticky zabývá utvářením profesní identity sociálních pracovníků a přinesla některé poznatky, které se tímto tématem zabývají. Tato práce by mohla být přínosem pro obor sociální práce a pro studenty Jihočeské univerzity.

Teoretická část

1 Sociální pracovník

1.1 Kdo je sociální pracovník

Tato práce se zabývá utvářením profesní identity sociálních pracovníků. Proto je z počátku potřeba definovat, kdo sociální pracovník je a čím se při výkonu své práce zabývá.

Sociální pracovník je v České republice formulován jako pracovník, který v rámci svého povolání provádí rozličné množství činností. Provádí sociální šetření, spravuje různé sociální agendy, v rámci nichž řeší sociálně-právní problémy, poskytuje sociální poradenství, v sociální oblasti provádí analytickou a koncepční činnost, zajišťuje depistážní činnost, poskytuje krizovou intervenci, sociální poradenství, sociální rehabilitaci a další odborné činnosti v sociální oblasti.¹

Jelikož se v průběhu historie neustále mění prostředí, ve kterém lidé žijí, vznikají postupně i nové nepříznivé životní situace, které způsobují problémy jednotlivcům i celé společnosti. Profese sociálního pracovníka vznikla jako reakce na potřebu řešit tyto nepříznivé životní situace. Sociální pracovník zlepšuje lidskou společnost prostřednictvím sociální práce s jednotlivcem, se skupinou nebo s komunitou. Hlavním úkolem sociálního pracovníka je zlepšování porušených sociálních vztahů klientů v přirozeném prostředí. Dále také učení jednotlivce tomu, aby zaujímal ve svém životě správné postoje a chování a v neposlední řadě také pomáhání člověku ke svobodnému životu ve svobodné a demokratické společnosti.² Cílem sociálního pracovníka je podpořit klienta do takové míry, aby byl schopen samostatně fungovat ve svém prostředí a ve své sociální situaci.³

1.2 Předpoklady pro výkon povolání a vzdělávání sociálního pracovníka

Sociální pracovník může povolání vykonávat pouze tehdy, když je plně svéprávný, bezúhonný, zdravotně způsobilý a má odbornou způsobilost.⁴

---

¹ Srov. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*, s. 201.

² Srov. HANUŠ, P. *Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný*, s. 5.

³ Srov. MAHROVÁ, G.; VENGLÁŘOVÁ, M. a kol. *Soc. práce s lidmi s duševním onemocněním*, s. 9.

⁴ Srov. Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění k 31. 3. 2006.

Odborně způsobilý je sociální pracovník, který má získané vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání ve vzdělávacím akreditovaném programu v oborech zaměřených na sociální práci a sociální pedagogiku, sociální pedagogiku, sociální a humanitární práci, sociální práci, sociálně právní činnost a charitní a sociální činnost. Do skupiny sociálních pracovníků také spadají lidé, kteří nespádají do dvou výše uvedených skupin. Tito pracovníci mají jiné formy vzdělání, a i tak mohou vykonávat práci sociálního pracovníka. První případ jsou pracovníci, kteří mají ukončené vysokoškolské vzdělání v jiné oblasti studia a mají odpracovanou praxi při výkonu povolání sociálního pracovníka alespoň 5 let, musí absolvovat akreditovaný vzdělávací kurz v rozsahu nejméně 200 hodin. Pracovníci, kteří mají ukončeno vzdělání maturitní zkouškou v oboru sociálně právním a studium ukončili nejpozději 31. prosince 1998, musí mít praxi v oboru minimálně 10 let a též musí absolvovat 200 hodin akreditovaného kurzu.⁵

Se vzděláváním sociálních pracovníků to takto vždy nebylo. Po únoru 1948 se sociální pracovníci vzdělávali pouze na úrovni středoškolského vzdělání. Neexistovalo žádné vysokoškolské vzdělávání a sociální práce byla degradována povětšinou pouze na administrativu.⁶ K zásadnímu rozvoji vzdělávání sociálních pracovníků došlo až v roce 1989. Vzdělávání sociálních pracovníků se přesunulo na vysoké školy. Byl vypracován standard pro vzdělávání v sociální oblasti, kde bylo uvedeno, co všechno musí sociální pracovník ovládat, aby byl schopen jak kvalitní sociální práce s jedincem nebo skupinou klientů, ale aby také dokázal provádět kvalitní komunitní práci ve svém daném regionu a byl schopen vést také výzkumnou činnost. Standard uvádí, že sociální pracovník musí mít adekvátní znalosti z psychologie, sociologie, práva, sociální politiky, teorií a metod sociální práce a z metodologie výzkumu. Dále musí mít komunikační, a psychosociální a terapeutické dovednosti.⁷

Pro sociálního pracovníka ale nekončí vzdělávání zdárným ukončením školy. Sociální pracovník se vlastně dále vzdělává po dobu celé své profesní kariéry. Ze zákona je zaměstnavatel sociálních pracovníků povinen zabezpečit další vzdělávání v rozsahu alespoň 24 hodin za každý kalendářní rok. Sociální pracovníci si tak obnovují, prohlubují a upevňují svoje znalosti a doplňují svoji kvalifikaci. Existují různé formy dalšího vzdělávání. Patří do nich účast na akreditovaných kurzech,

---

⁵ Srov. Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění k 31. 3. 2006.

⁶ Srov. HANUŠ, P. *Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný*, s. 6.

⁷ Srov. MAHROVÁ, G.; VENGLÁŘOVÁ, M. a kol. *Soc. práce s lidmi s duševním onemocněním*, s. 15.

odborných stáží, na specializačních vzdělávacích kurzech zajišťovaných vysokými a vyššími odbornými školami, účast na školících akcích a na konferencích.⁸

2 Identita

2.1 Identita obecně

Pro pojem identita je v odborné literatuře velké množství definic. Některé definice se dokonce vylučují. Termín identita vyjadřuje a znamená více jevů a to platí i pro psychologii.⁹

Výraz identita pochází z latinského *identicus*, tzn. totožný nebo stejný. Obecně toto slovo označuje jednotu vnitřního psychického života a jednání, bývá také nazývána autentickým bytím.¹⁰

Podle Bačové slovem identita tedy rozumíme to, kým nebo čím je osoba nebo společenství lidí a pomocí toho si můžeme odpovědět na otázky typu „kdo jsem“ a „čím jsem“, jakési sebe-pojetí.¹¹ Na tyto otázky si můžeme odpovědět až tehdy, když se dostaneme do přímé konfrontace s ostatními lidmi. Svoji identitu si při tom buď utvrzujeme, nebo ji můžeme ztratit. Pokud na člověka působí nějaké vnější tlaky a on ztratí možnost být sám sebou, může se stát, že svoji identitu ztratí. Ztráta identity je opak seberealizace.¹² Jestliže se ale člověk svoji identitu snaží najít a chce být pouze sám sebou a svoji identitu si chce sebe-akceptovat, některé vlastnosti přijímá, ale některé striktně odmítá.¹³

Podle Rearona je někdy také identita uváděna jako moderní formulace, která vyjadřuje uznání, úctu, důstojnost, hrdost, respekt a čest osoby nebo celého společenství lidí. Od pojmu identita se nyní také odvozuje a vysvětluje se od něj jisté konání lidí ve společnosti. Lidé ukazují na svoji identitu tehdy, kdy hovoří o tom, že udělali jistou věc z toho důvodu, že jsou někým nebo něčím.¹⁴

V textu výše jsem se věnovala tomu, co je identita obecně, v nadcházejících řádcích se zaměřím na dělení identity.

---

⁸ Srov. Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách v platném znění k 31. 3. 2006.

⁹ Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 111.

¹⁰ Srov. LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. a kol. *Velký sociologický slovník*, s. 210.

¹¹ Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 109.

¹² Srov. NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*, s. 19.

¹³ Srov. tamtéž, s. 43.

¹⁴ Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 110.

2.2 Individuální a sociální identita jedince

Mezi sociální a individuální identitou je vzájemný vztah a jsou vzájemně propojené, přesto má každá svoji samostatnou identifikaci. Individuální identita je vlastně to, že si člověk sám sebe uvědomuje, je schopen sebe-vnímání a více či méně si uvědomuje představy, které o sobě má. Sociální identita jedince je považována více za objektivní a tvoří jí příslušnost nebo členství v jistém společenství lidí.¹⁵

Při konkrétních životních situacích, kdy člověk komunikuje se svými bližními tváří v tvář, používá svoji individuální identitu. Člověk v těchto případech vnímá své blízké jako ostatní reálné bytosti a chápe je jako bytosti jedinečné. Se sociální identitou člověk vystupuje v životních situacích, které jsou nějak typizovány, sociální identita je svázána s určitou sociální rolí.¹⁶

Individuální identita může být někdy vyjádřena i členstvím v nějaké sociální kategorii, ve společenství určité skupiny lidí, ke které člověk přísluší. Nemusí to tak ale být vždy. Individuální identita není charakterizována příslušností k sociální kategorii, ale může být vyjádřena i některými charakteristikami osoby, jako je třeba vzhled, životní cíle, životní styl a morální principy. Tyto charakteristiky si osoba uvědomuje a sama je vytváří. Osoba ví, že tyto osobité rysy jí odlišují od ostatních. Na některé je zvlášť hrdá, ale za některé tyto rysy se může i stydět, i když ví, že by se bez nich v životě nejspíš neobešla. Ve zkratce je individuální identita to, čím osoba chápe sebe sama a tvoří základ sebeúcty a sebehodnocení člověka.¹⁷ Podle Nijka je individuální identita: „*rovinou vnitřní zkušenosti, kde určitá osoba nepopsatelným způsobem ví, co chce, co je s ní samotnou kongruentní a nekongruentní, s čím souhlasí a co zavrhuje.*“¹⁸

Sociální identita je vytvářena v procesu socializace a člověk se jí musí učit. Sociální identita je vytvářena sociálně a sociálně je také udržována na základě sociálního uznání, které se člověku dostává od ostatních lidí. Sociální identita je jakási maska, kterou člověk musí nosit, aby mohl hrát své sociální role ve společnosti. Vytváření sociální identity je obecně neplánované a jaksi automatické.¹⁹

---

¹⁵ Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 112.

¹⁶ Srov. KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*, s. 29.

¹⁷ Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 112-113.

¹⁸ LAAN, VAN DER, G. *Otázky legitimity sociální práce: pomoc není zboží*, s. 215.

¹⁹ Srov. KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*, s. 29.

2.3 Kolektivní identita

Označení kolektivní identita je taková identita, jejíž součástí je přání skupiny lidí něco společně budovat a vytvářet, ubírat se společně k nějakému cíli a při tomto úkolu společně držet dohromady.²⁰ Hlavním rysem kolektivní identity je sounáležitost s jistou skupinou lidí, kterou něco spojuje (např. sociální pracovníci). Tito lidé vzájemně sdílí společné vzpomínky a zvyky.²¹ Kolektivní identita může označovat široký okruh lidí a sdílených identit. Mohou to být např. národní identity, náboženské identity, etnické identity nebo politické identity. Tyto skupiny lidí jsou spojeny rozličnými charakteristikami, kategoriemi a sociálními statuty.²²

Podle Znebejánka kolektivní identita vychází z určitého pocitu sounáležitosti k určité skupině nebo ke společenství. Tento pocit je iracionální a neuvědomovaný, není možné, že by kolektivní identita vznikla na základě promyšlených kalkulací a při očekávání zisků a ztrát.²³

Při procesu vytváření kolektivní identity jsou důležité tři základní prvky: v první řadě to je definování poznávacích rámců cílů, prostředků a prostředí jednání, dále aktivace vztahů mezi aktéry a v neposlední řadě také emocionální investice, které členům společenství umožňují vytvořit určité pouto jednoty.²⁴

2.3.1 Kolektivní identita sociálních pracovníků

Kolektivní identita sociálních pracovníků, může být také nazývána profesní identitou sociálního pracovníku, je v posledních letech aktuálním tématem. První informace o důležitosti tohoto tématu byly uvedeny v odborné literatuře už v období mezi 20. a 60. lety 20. století a souvisely se sociální prací v USA. Druhá vlna diskuzí se rozpoutala v 80. letech 20. století a trvá dodnes. Tato vlna se již týkala i České republiky.²⁵

Součástí kolektivní identity není pouze podobnost, její součástí je také rozdílnost, vymezení se pomocí své identity tím, čím se odlišujeme. Podobnost a rozdílnost nemohou v rámci identity existovat jedna bez druhé. Znakem kolektivní identity tedy je

---

²⁰ Srov. RŮŽIČKOVÁ, D.; MUSIL, L. *Hledají sociální pracovníci kolektivní identitu?*, s. 80.

²¹ Srov. SVĚCHOTOVÁ, S. *Osobní identita a společenská realita*, s. 81 [online].

²² Srov. MASKOWSKI, N.; ŠUBRT, J. a kol. *Kolektivní paměť. K teoretickým otázkám*, s. 268.

²³ Srov. tamtéž, str. 271.

²⁴ Srov. tamtéž, str. 271.

²⁵ Srov. FLÍDROVÁ, M.; OPATRŇÝ, M. *Role hodnot v identitě sociální práce*, s. 119

jak snaha o sjednocení se při výkonu určité činnosti při dosahování nějakého cíle, tak snaha se od ostatních odlišit. U sociálních pracovníků tedy záleží na tom, zda se při realizaci nějakého cíle snaží omezit některé vzájemné odlišnosti nebo ho naopak táhne touha dosáhnout společného cíle i přes existující odlišnosti, které si chce zachovat. Tyto odlišnosti nejčastěji vycházejí z různých pojetí práce s klientem a tím se i liší kolektivní identita každého pracovníka. Podle Navrátila prožívají sociální pracovníci tři typy identit. Prvním typem je identita „terapeuta“, ten má za hlavní cíl změnit osobnost klienta. Druhá identita je „poradenského pracovníka“, který bere za své zlepšování přiměřenosti služeb potřebám klienta a to, zda klient danou službu zvládne adekvátně využívat. Posledním typem identity je „reformátor“, který se snaží přizpůsobovat veřejné instituce zájmům klientů.²⁶

Z výše uvedeného vyplývá, že sociální pracovníci mají několik kolektivních identit. Existují dvě možnosti, jak aktivně pohlížet na vytváření kolektivní identity u sociálních pracovníků. První možnost je taková, že se pracovníci budou pokoušet podporovat vznik univerzální identity všech sociálních pracovníků a dále podporovat rozhovory mezi pracovníky, kteří se zapojují do dílčích kolektivních akcí. Druhá eventualita vychází z předpokladu, že různorodost velkého počtu kolektivních identit sociálních pracovníků je dobrá a je žádoucí podporovat dílčí činnosti specializovaných společenství, pokud o takovou podporu budou mít zájem. Jako více realistická je brána druhá možnost. V postmoderní situaci je třeba napomáhat kolektivním aktivitám specializovaných společenství, ve kterých mají sociální pracovníci možnost uplatňovat při řešení praktických problémů sebe-pojetí pracovníků, kteří chtějí nabízet kvalifikovanou pomoc.²⁷

Výše uvedené představy jsou pro nynější českou společnost přiměřené a toto je podloženo několika argumenty, které budou uvedeny záhy. První případ se opírá o výsledky výzkumu Růžičkové a Musila z roku 2009. Ti prováděli výzkum mezi sociálními pracovníky a dotazovali se jich na jejich kolektivní identitu. Z odpovědí pracovníků vyplývá, že dotazovaní pracovníci dávají přednost různorodosti a odlišným kolektivním identitám v sociální práci, nestojí o sjednocení do jedné velké kolektivní identity. Druhý argument potvrzuje teorie postmoderní situace, která nám říká, že lidé více důvěřují přechodným uskupením, ve kterých se lépe orientují a mohou sami lépe

---

²⁶ Srov. RŮŽIČKOVÁ, D.; MUSIL, L. *Hledají sociální pracovníci kolektivní identitu?*, s. 81.

²⁷ Srov. tamtéž, s. 89.

dohlížet na pravidla zřízení a také si sami mohou určovat témata komunikace, než dlouhodobým a velkolepým plánům. Třetím a posledním důvodem, který podporuje výše uvedené je i teorie sociální práce, která nám říká, že ve druhé polovině 20. století byla velká snaha o vytvoření jednotného modelu sociální práce, což vedlo pouze k upadající věrohodnosti a vývoj sociální práce tím byl velice ovlivněn. Všeobecně rozšířené modely sociální práce byly kritizovány za to, že se snažily vytvořit univerzální podobu klienta a univerzální teorie byla nastavena příliš široce a abstraktně a nebylo možné, aby pojala všechny cílové skupiny klientů s jejich široce specifickými problémy.²⁸

3 Identita pohledem různých psychologických hledisek

Pojmem identita se v psychologii zabývalo několik uznávaných odborníků a vytvořili několik různých teorií identity. V následujících kapitolách budou některé z těchto teorií představeny.

3.1 Teorie ego identity

Pojem identita podrobně rozpracoval jako první psychoanalytik Erik Erikson, který vycházel z psychoanalýzy Sigmunda Freuda, ale překročil její rámec a zdůraznil konstruktivní a psychosociální podstatu identity.²⁹

Podle Eriksona je ústředním tématem vývojového procesu člověka utváření jeho osobní identity, která souvisí s vývojem ego. Eriksonovo pojetí ego se liší od Freuda tím, že ego dle Eriksona se projevuje jednak uvnitř mysli člověka a také se vztahuje i k jeho sociálnímu prostředí. Jedinec musí postupně získat přiměřený pocit identity, aby se mu objevilo zralé ego. Získávání identity člověka a integrace ego podporují různé životní rituály, kterých se člověk za svého života účastní. Příkladem je třeba biřmování.³⁰

Identita člověka se vytváří v průběhu života spojením tří identifikací. Jsou to identifikace z dětství, současné identifikace a základní životní závazky.³¹

Erikson rozlišuje dva druhy identit:

- 1) *Self identita*, která je součástí organizace sebevnímání.

---

²⁸ Srov. RŮŽIČKOVÁ, D.; MUSIL, L. *Hledají sociální pracovníci kolektivní identitu?*, s. 89 – 90.

²⁹ Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 115.

³⁰ Srov. DRAPELA, V. J., *Přehled teorií osobnosti*, s. 69.

³¹ Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 115.

- 2) *Ego identita* je psychologický mechanismus a umožňuje člověku, aby se utvrzoval v tom, že pokud má vlastní schopnost udržet si vnitřní stejnost a spojitost, je úplně stejně schopen udržet smysl stejnosti a spojitosti i pro jiné.³²

Pro formování ego identity jsou velmi důležitá čtyři základní hlediska:

- 1) *Krize identity*. Ke krizi identity člověka dochází v období dospívání. Dospívající člověk se sám sebe ptá na otázky typu „kdo jsem, proč existuji a jak mě vidí ostatní.“ Člověk zažívá první lásky a snaží se hledat svůj obraz v očích druhého člověka, je to tzv. zrcadlový vztah. Mladý člověk zkouší a hledá různé společenské role. Někdy se může dostat i do delikventní skupiny, která narušuje jakýmsi způsobem společenské normy a může vzniknout tzv. negativní identita. Pokud dochází k poruchám sebehodnocení, vytvářejí se nejistoty ohledně mužské a ženské životní role, která se v průběhu dospívání formuje.³³
- 2) *Institucionalizované moratorium*. V období adolescence společnost jedinci poskytuje možnost toho, aby si sám vytvořil životaschopnou identitu. Adolescent v této době prožívá psychosociální moratorium, dočasné odkládání a odmítání povinností a závazků, které jsou typické pro dospělé osoby. Různé společenské instituce těmto mladým lidem umožňuje od moratoria odstoupit tím, že jim dovolují zkoušet role dospělých a experimentovat s hodnotami.³⁴
- 3) *Boj mezi ego a superego o dominanci v osobnosti*. V každém člověku k tomuto boji dochází. Čím větší boj je v člověku sváděn, tím obtížnější vzniká krize identity. V nynější společnosti je žádoucí, když v osobnosti člověka dominuje ego nad superego.³⁵
- 4) *Stupně hodnotové orientace*. Tyto stupně jsou tři:
  - a. pro morální stadium - odpovídá uvažování dětí, je zde charakteristická absolutní víra v autority,
  - b. ideologické stadium – typické je pro období adolescence, jedinec se snaží přizpůsobovat různým zdrojům autority a snaží se adaptovat na rozšiřující se sociální prostředí. Člověk se umí sám za sebe rozhodovat,

---

³² Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 115

³³ Srov. JANOTOVÁ, D. *Ontogeneze lidské psychiky*, s. 23.

³⁴ Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 115.

³⁵ Srov. tamtéž, s. 116.

podle jakých pravidel se bude ubírat jeho život a určuje si smysl spravedlnosti ve světě,

- c. etické stádium – do tohoto stádia vstupuje jedinec v dospělosti a dochází k uvědomění, že pokud je člověk z jistého hlediska odpovědný za své konání, je také v jistém smyslu odpovědný za celé lidstvo.³⁶

3.2 Teorie identity podle J. E. Marcii

Na Eriksonovo pojetí navázal James E. Marcia. Pro formování uchopitelného stylu identity považuje Marcia za nejdůležitější dva základní procesy, které jsou označovány jako závazek a krize.

- *Krize* – jedinec aktivně zjišťuje, hledá a rozhoduje se o závazku identity. Například jsou to pochybnosti dospívajících o nastavených hodnotách a cílech, které jsou dané od rodičů.
- *Závazek* – jedinec si vybírá hodnoty a osobní cíle, do kterých se angažuje a snaží se dosáhnout stabilních a trvalých hodnot v jednotlivých oblastech svého života.³⁷

Identitu rozlišuje na čtyři odlišné stavy. V každém z nich jsou vždy buď přítomné, nebo nepřítomné krize a závazek. Jedná se o stav identity difuzní, stav předčasného uzavření, stav moratoria a stav dosažení identity.³⁸

- 1) *Difuzní* stav identity je takový stav, kdy si člověk ještě identitu nezačal vytvářet, projevuje se tak, že je člověk relativně lhostejný k nedostatku svých závazků, nemá zatím žádný cíl a nechává se snadno ovlivnit vnějšími vlivy.³⁹
- 2) *Stav předčasného uzavření*. V této fázi má člověk obtíže při zvažování různých alternativ a tak většinou přebírá hlavní hodnotové systémy od svého okolí. Člověk přebírá identitu bez krize a zkoumání toho, zda se s daným nastavením ztotožňuje. Je to také způsobeno tím, že okolí od člověka očekává, že se přizpůsobí jejich hodnotám a cílům a tím na sebe převezme i závazek identity. Pokud se jedinec odklání, vznikají problémy a tak se raději přizpůsobuje okolí.⁴⁰

---

³⁶ Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 116.

³⁷ Srov. tamtéž, s. 116.

³⁸ Srov. KROGER, J.; MARCIA, J. E. *The Identity Statuses: Origins, Meanings, and ...*, s. 34 [online].

³⁹ Srov. tamtéž, s. 35.

⁴⁰ Srov. tamtéž, s. 35.

- 3) *Moratorium* je stav, kdy se lidé snaží sami sebe definovat. Zjišťují různé možnosti, ale ještě nedošli k pevným závazkům identity.⁴¹ Pro člověka je to dlouhý, konfliktní a někdy unavující proces. Snaží se přijít na to, kdo jsou a kým se mají stát. Někteří se snaží přemluvit lidi kolem sebe, aby se připojili k jejich pohledu, a tím dočasně přesouvají svůj vnitřní boj ven. Člověk v moratoriu je velice morálně citlivý, někteří se ve svých vnitřních „bojích“ utápí a často se snaží „plavat proti proudu“ nastavených závazků identity.⁴²
- 4) „*Identitu dosáhli lidé, kteří dospěli ke stabilnímu systému závazků po aktivním bádání a krizi identity.*“⁴³ Lidé, kteří dosáhli své identity, se vyznačují určitou mírou flexibility, nedají se snadno odklonit od svých hodnot a životních cílů a nepodléhají vnějším vlivům a tlakům. I když se v životě setkávají s různými překážkami, vytrvají ve svém zvoleném směru. Mají pochopení pro názory a životní hodnoty a cíle druhých lidí, jejich odlišné názory tolerují, jsou o nich ochotni přemýšlet a v případě je i přejímat.⁴⁴

3.3 Teorie identity v symbolickém interakcionismu

Sheldon Stryker je představitel symbolického interakcionismu a zabýval se otázkou identity.

Strykera výzkum psychologických organizací identit dovedl k tomu, že identity jsou v mnohovrstvé hierarchické soustavě a člení se na dvě pojetí:

- 1) výraznost identit a
- 2) odhodlání identit.⁴⁵

Hlavní myšlenkou této teorie identity je, že jedincovo chování je formováno podle toho, jak často a jak intenzivně se mu aktivuje jeho identita. *Výraznost* identity nám označuje pravděpodobnost, že dojde k aktivování identity. Nejvýraznější identita je ta, která je vyvolána často a při různých situacích a kontextech. Výraznost identity určuje pravděpodobnost, že jedinec se bude ztotožňovat s rolemi, které jsou v souladu s touto identitou. Pro jedince je žádoucí, aby do takových rolí vstupoval a aby je sám z vlastní

---

⁴¹ Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 116.

⁴² Srov. KROGER, J.; MARCIA, J. E. *The Identity Statuses: Origins, Meanings, and ...*, s. 35 [online].

⁴³ BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 116.

⁴⁴ Srov. KROGER, J.; MARCIA, J. E. *The Identity Statuses: Origins, Meanings, and ...*, s. 35 [online].

⁴⁵ Srov. BADIE, B.; BERG-SCHLOSSER, D.; MORLINO, L. *International Encyclopedia of Political Science*, s. 1134 [online].

iniciativy vyhledával. *Odhodlání* identit se vztahuje k jedincově závislosti na vztazích s ostatními při určité roli. Síla odhodlání definuje rozsah a intenzitu propojení jedincovy identity s identitami jiných osob. Výraznost a odhodlání jdou obvykle ruku v ruce. Čím vyšší je pozice identity v hierarchii, tím větší je pravděpodobnost, že se identita aktivuje a tím spustí formování lidského chování a posílí to tak jeho význačnost.⁴⁶ Tyto dvě identity mohou ale také být možnými konkurenty při vývoji lidského chování. Podle toho, jak se navzájem ovlivňují identita výraznosti a odhodlání, vzniká u člověka určité chování, které se může stát funkční autonomií.⁴⁷

Mezi identitou, chováním v roli a výkonem v roli je předpokládané spojení. Identita ovlivňuje chování v roli a je tomu tak i opačně. Pokud si tedy člověk uvědomuje svoje chování v různých specifických situacích, může si poté vytvářet závěry o tom kdo je a čím je.⁴⁸

3.4 Teorie sociální identity

Touto teorií přispěl do psychologie Henri Tajfel. Snažil se zkoumat meziskupinové vztahy a skupinové procesy, aniž by docházelo k redukci na vztahy meziosobní.⁴⁹

Tajfel uvádí, že pokud člověk patří do určité skupiny (např. společenská třída, rodina, fotbalový tým), přináší mu toto členství důležitý pocit hrdosti a sebeúcty. Skupiny dávají člověku smysl pro sociální identitu a dávají pocit sounáležitosti k sociálnímu světu.⁵⁰

Pokud jedinec patří do nějaké skupiny, zvyšuje se jeho sebehodnocení podle postavení skupiny. Například, Angličan od svého mládí slyší, že Anglie je nejlepší země na světě a Američané a Francouzi jsou jen nějakí ničemové. Toto utvrzuje, pomocí předsudků a někdy i diskriminačních prohlášení, jeho sebehodnocení. Svět je rozdělen v procesu sociální kategorizace na „oni“ a „my“, tj. lidé jsou děleni do různých sociálních skupin. Teorie sociální identity uvádí, že skupina bude diskriminovat ostatní skupiny za účelem zlepšení jejich postavení ve společnosti. Pokud se toto nedaří, dalším řešením je opuštění skupiny. Bohužel tyto předsudky mohou někdy ve svých

---

⁴⁶ Srov. BADIE, B.; BERG-SCHLOSSER, D.; MORLINO, L. *International Encyclopedia of Political Science*, s. 1134 [online].

⁴⁷ Srov. STRYKER, S.; OWENS, T. J.; WHITE, R. W. *Self, identity, and social movements*, s. 21 [online].

⁴⁸ Srov. BAČOVÁ, V. *Identita v sociální psychologii*, s. 117.

⁴⁹ Srov. tamtéž, s. 117.

⁵⁰ Srov. McLEOD, S. *Social identity theory* [online].

extrémních podobách vést i k rasismu a rasismus může vést ke genocidě. Znáмым příkladem je vyhlazování Židů za Druhé světové války v Německu a dalším je nedávno ukončený konflikt v bývalé Jugoslávii, kde došlo k bojům mezi příslušníky Bosny a Srby.⁵¹

Podle Tajfela existují tři mentální procesy, které nám pomáhají při posuzování sebehodnocení. Tyto procesy jsou v následujícím pořadí a vzájemně na sebe navazují:

- 1) Kategorizace – lidé kategorizují objekty, aby je byli schopni pochopit a identifikovat je. Stejným způsobem je možno zařadit lidi (včetně sebe) do kategorií, aby se dalo lépe chápat sociální prostředí a sounáležitosti lidí. Pokud je člověk zařazen do určité kategorie, pro jeho okolí to o něm může vypovídat spoustu věcí a člověk se podle toho sebehodnotí. Každý jedinec může patřit k mnoha různým skupinám. Okolí může poznat jeho příslušnost ke skupině podle chování, které je znakem dané skupiny.
- 2) Sociální identifikace – přijutím identity skupiny se člověk sám stává její součástí. Pokud se člověk sám řadí do kategorie student, je velká šance, že přijme totožnost studenta a začne jednat podle zavedených způsobů a v souladu s normami skupiny. Pro člověka to má emocionální význam pro vlastní identifikaci se skupinou. Sebehodnocení bude spjato s členstvím ve skupině.
- 3) Sociální srovnávání – poté, co člověk kategorizuje sám sebe jako součást skupiny a identifikuje se s touto skupinou, má tendenci porovnávat svoji skupinu s ostatními skupinami. Člověk by měl cítit ke své skupině sounáležitost a v porovnání s ostatními skupinami by měl zachovávat příznivé ladění ke své skupině. To má zásadní význam pro pochopení předsudků. Jakmile se setkají dvě skupiny a jsou pro sebe vzájemně soupeři, jsou tyto skupiny nuceny vzájemně soupeřit, aby bylo jejich členům zachováno jejich sebehodnocení a postavení ve společnosti. Konkurence a nepřátelství mezi skupinami tedy není jen otázkou soupeření o zdroje a pracovní místa, je ale také výsledkem konkurenčních identit.⁵²

---

⁵¹ Srov. McLEOD, S. *Social identity theory* [online].

⁵² Srov. tamtéž.

Empirická část

4 Úvod do empirické části

Na začátku empirické části se ohlédneme na to, co bylo předmětem zájmu v teoretické části práce. Ta posloužila jako východisko výzkumu, který bude na dalších stránkách rozpracován. V první řadě bylo v teoretické části definováno, kdo je sociální pracovník a jeho stručná náplň práce. Pro výkon povolání musí sociální pracovník splňovat určité vzdělání a musí mít jisté předpoklady, aby byl schopen toto povolání vykonávat. Dále se teoretická část zabývala pojmem identita a jeho dělením. Byla zde rozebrána kolektivní identita sociálních pracovníků. V závěru teoretické části byla identita uvedena z pohledu několika psychologických hledisek.

V empirické části bude uvedena interpretace a prezentace dat, která byla získána při výzkumu. Bude uvedeno, jaký pohled mají na identitu sociální pracovníci a jaký význam pro ně identita má. Také bude představeno, jaký pohled mají sociální pracovníci na prestiž sociální práce a jak z jejich pohledu tuto prestiž ovlivňují sdělovací média. V neposlední řadě bude rozebráno, jak se sociální pracovníci vzdělávají během výkonu povolání a zda se dobrovolně vzdělávají i nad rámec povinného počtu hodin, které jim stanovuje zákon.

4.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit, jakým způsobem si sociální pracovníci utvářejí svoji individuální a kolektivní identitu a co pro utváření identity dělají. Dalším cílem je zjistit to, co si sociální pracovníci myslí o tom, jak je vidí široká veřejnost.

K naplnění stanovených cílů byl zvolen kvantitativní výzkum prováděný pomocí dotazníkového šetření.

4.2 Hypotézy

Před započítím samotného výzkumu byly stanoveny hypotézy, které budou pomocí vyhodnocení dat buď potvrzeny, nebo vyvráceny. Jsou to tyto hypotézy:

Hypotéza 1: Individuální identita sociálního pracovníka se vyvíjí při výkonu praxe.

Hypotéza 2: Sociální pracovníci podporují svoji kolektivní identitu.

Hypotéza 3: Sociální pracovníci si myslí, že mezi širokou veřejností je prestiž sociální práce nízká.

4.3 Nástroj sběru dat a technika sběru dat

Jako nástroj sběru dat byl zvolen dotazník, protože výzkum byl prováděn kvantitativním způsobem. Dotazník byl jako nástroj sběru dat zvolen z toho důvodu, že se může rozdat poměrně velkému množství respondentů, je relativně časově nenáročný na vyplnění a proto má velké procento návratnosti a může se díky němu získat množství informací, které se dají mezi sebou velmi dobře porovnávat v následné analýze.

Dotazník (Příloha I) sestává z 23 otázek. Většina otázek je uzavřených, dvě otázky jsou polouzavřené. Dotazník je složen z otázek, které byly formulovány tak, aby se analýzou dat daly zjistit nastavené cíle práce a také z otázek čistě demografických.

Po sestavení dotazníku jsem provedla tzv. pilotáž, kdy jsem rozdala dotazník několika známým sociálním pracovníkům, abych si ověřila, že takto vytvořený dotazník je srozumitelný a při sběru dotazníků nebudou vznikat u respondentů jakékoliv nejasnosti. Podle Dismana je pilotní studie prováděna na malé skupině lidí z vybrané cílové skupiny, kterou chceme studovat a cílem této studie je zjistit, požadovaná data vůbec dají u této skupiny lidí zjistit.⁵³

Při pilotní studii byly zjištěny skutečnosti, které vedly k menším úpravám dotazníku. Již upravený mohl být následně distribuován mezi respondenty.

Sběr dat probíhal během února 2016. Postupně byli osobně, telefonicky nebo elektronickou poštou kontaktováni vybraní sociální pracovníci a ti si mohli sami zvolit, zda chtějí dotazník vyplňovat písemně nebo elektronickou formou. Podle jejich volby jim byl dotazník předán. Bylo rozdáno přibližně 100 dotazníků, navrátilo se 80.

4.4 Způsob analýzy dat

Po ukončení sběru dat pomocí dotazníkového šetření byla provedena analýza těchto získaných dat. Data byla vkládána do připravené matice v programu Microsoft Excel. K vyhodnocování dat byly použity statistické funkce, které tento program umožňuje. Byly to např. funkce countif, průměr a suma. Jelikož byly v dotazníku dvě otevřené otázky, bylo nutno je kategorizovat a následně je zakódovat a také je vyhodnotit pomocí statistických funkcí. Základní informace byly získány tříděním prvního stupně

---

⁵³ Srov. DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*, s. 121.

prostřednictvím absolutních a relativních četností. Takto získaná zjištění byla dále produkována prostřednictvím třídění druhého stupně, jelikož Punch uvádí: „*Podstata kvantitativního výzkumu spočívá ve zkoumání vztahu mezi proměnnými. Realitu kvantitativní výzkumník pojímá jako proměnné a konečným cílem je nalézt, jak jsou proměnné, mezi sebou závislé a proč.*“⁵⁴

4.5 Popis výzkumného souboru

Respondenty v dotazníkovém šetření byli sociální pracovníci z České republiky. Sociální pracovníci byli oslovoováni tak, aby byl výzkumný vzorek co nejrepresentativnější, tedy tak, aby z každého typu organizace byli zastoupeni nějací pracovníci, také, aby byly zastoupeny všechny věkové kategorie a pracovníci s různými délkami praxí. V této podkapitole bude popsán výzkumný soubor z několika různých hledisek.

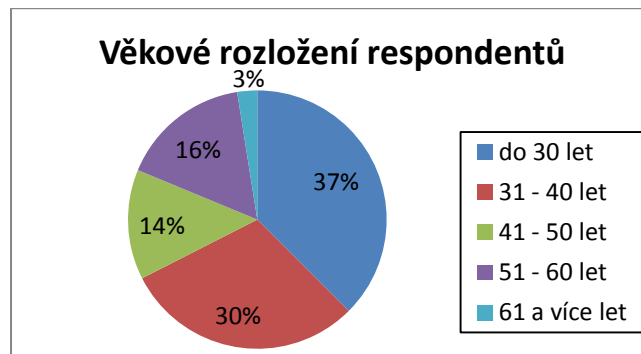
V první řadě mohou být respondenti rozděleni podle pohlaví. Z celkového počtu respondentů bylo 86 % žen a jen 14 % mužů. Z toho vyplývá, že v sociální oblasti pracuje mnohem více žen než mužů. Tento fakt může být dán tím, že z historického hlediska to byly většinou ženy, které se staraly o nemocné, staré, chudé a nemohoucí. První pomoc potřebným byla poskytována v kláštorech, kde vznikaly sirotčince a chudobince a zde péči poskytovaly ženy, většinou jeptišky. Dalším důvodem může být fakt, že sociální práce není považována za práci, která je určena „pravým“ mužům. Ve společnosti je zakotveno, že muži by měli vykonávat spíše těžkou manuální práci, na kterou nestačí ženy. Taková práce mužům dává statut silného a nepostradatelného jedince, kterého za to právě ženy obdivují. Takové vlastnosti sociální práce na první pohled nemá, což může vést k faktu, že v sociální sféře nepracuje více mužů. Posledním důvodem, ne méně závažným, je v mnoha případech nízké finanční ohodnocení, které sociální pracovníci v České republice za vykonanou práci dostávají. Muži jsou většinou živitelé rodin, a proto potřebují mít dostatečně vysoké finanční příjmy, aby se mohli o rodinu náležitě postarat. Z tohoto důvodu muži často mění sociální práci za odvětví, které je lépe finančně hodnoceno.

Dotazovaní se také mohou dělit podle věku. 67 % respondentů byli sociální pracovníci do 40 let věku. To ukazuje na fakt, že sociální práci v České republice v nynější době vykonávají spíše mladší lidé. Toto může být způsobeno tím, že sociální

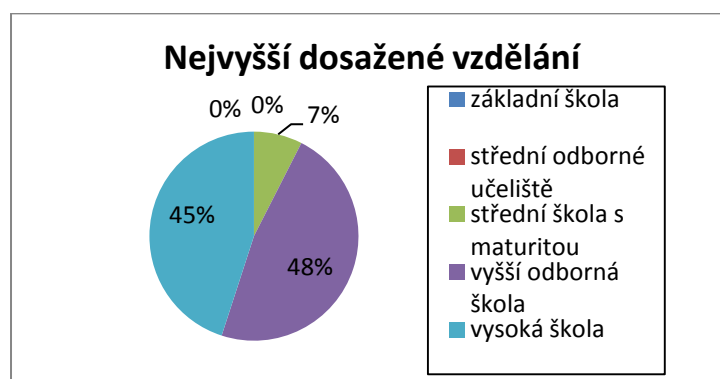
⁵⁴ PUNCH, K. F. *Základy kvantitativního šetření*, s. 24.

práce je náročná na psychiku člověka i na fyzickou stránku člověka. Pro sociální pracovníky se může stát jejich práce po několika letech či desetiletí tak náročnou, že raději odcházejí pracovat do jiných odvětví. Velkou roli také může hrát syndrom vyhoření, který se u sociálních pracovníků objevuje velice často. Podrobné rozdělení respondentů podle věku je názorně vidět na grafu č. 1.

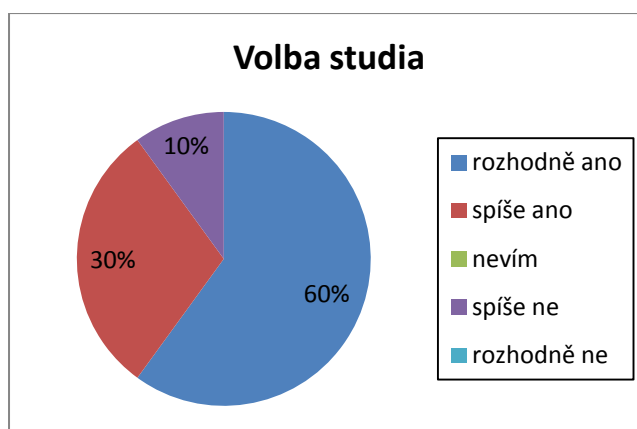
Graf č. 1: Věkové rozložení respondentů
Zdroj: vlastní výzkum

Respondenti, kteří se zúčastnili výzkumu, se od sebe také odlišují různými druhy nejvyššího dosaženého vzdělání. Podrobně je povinné vzdělání sociálních pracovníků popsáno v teoretické části práce v podkapitole 1.2. Jak je zde uvedeno, pro výkon práce musí mít sociální pracovník ukončené vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání v předem určených vzdělávacích akreditovaných programech. Pokud sociální pracovník splňuje určité podmínky, může být jeho nejvyšším dosaženým vzděláním střední odborná škola zakončená maturitní zkouškou. Toto potvrdily i výsledky získané z dotazníkového šetření, žádný z respondentů nezvolil možnost, že by měl vystudovanou pouze základní školu nebo střední odborné učiliště. Přesná data jsou uvedena v následujícím grafu č. 2.

Graf č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání
Zdroj: vlastní výzkum

Sociální pracovníci byli ještě dále dotazováni na jejich vzdělání. První otázka v dotazníku zjišťovala, zda je práce sociálního pracovníka profesí, kvůli které se rozhodli zvolit studijní obor, který vystudovali. Naprostá většina respondentů odpověděla, že rozhodně studovala nebo spíše studovala proto, aby mohla vykonávat profesi sociálního pracovníka. Variantu „rozhodně ano“ zvolilo 60 % dotazovaných a 30 % zvolilo variantu „spíše ano“. 10 % respondentů uvedlo, že spíše nestudovalo kvůli tomu, aby mohli vykonávat práci sociálního pracovníka. Žádný z respondentů nezvolil variantu rozhodně ne. Názorně jsou výsledky vidět na grafu č. 3.

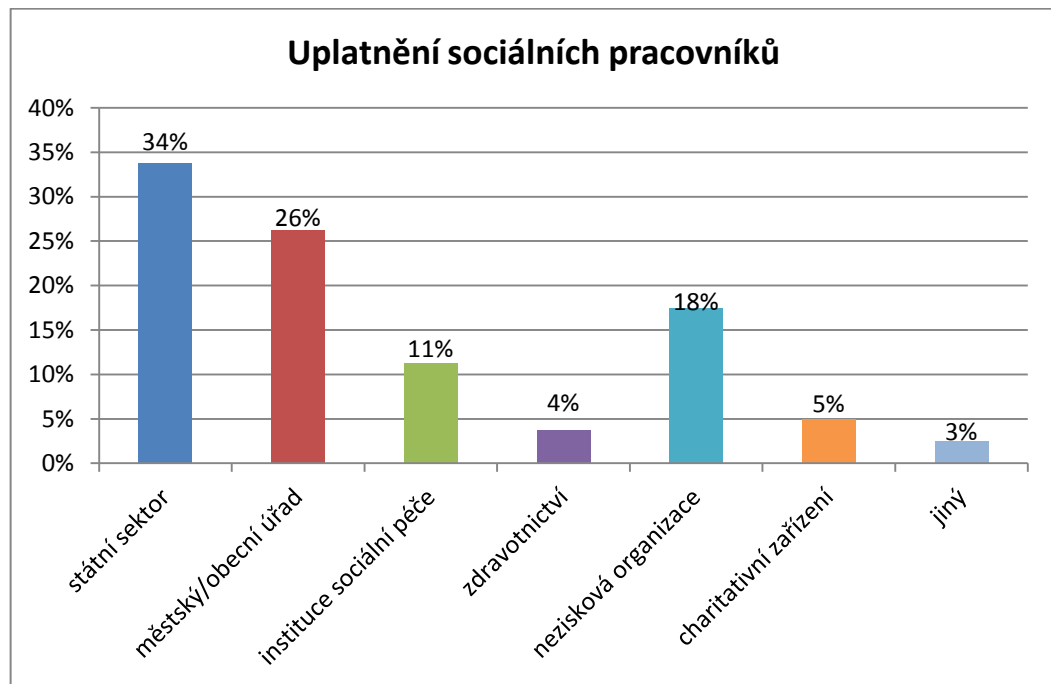

Graf č. 3: Volba studia
Zdroj: vlastní výzkum

Respondenti také v dotazníku odpovídali na otázku, v jakém typu organizace vykonávají práci sociálního pracovníka. Jak je vidět na grafu č. 4, nejvíce dotazovaných získalo uplatnění v organizacích, které jsou zřizovány státem, z celkového počtu respondentů ve státním sektoru pracuje 34 % sociálních pracovníků. Tito sociální pracovníci mohou pracovat např. na Úřadech práce ČR na odděleních hmotné nouze nebo odděleních pro osoby se zdravotním postižením. Další velký počet sociálních pracovníků vykonává sociální práci na pracovištích městských a obecních úřadů. Pracují zde např. jako pracovníci sociálně-právní ochrany dětí, jako kurátoři pro děti a mládež, nebo jako pracovníci vyhledávající osoby, které jsou ohrožené hmotnou nouzí, nebo se již v hmotné nouzi nacházejí. Dále také sociální pracovníci vykonávají své povolání v institucích sociální péče, ti mohou pracovat např. v denních a týdenních stacionářích, nebo jako sociální pracovníci v domovech pro seniory. Často také pracují v různých neziskových organizacích. Malé procento sociálních pracovníků také najde uplatnění ve zdravotnictví. Jedná se o sociální pracovníky, kteří pracují

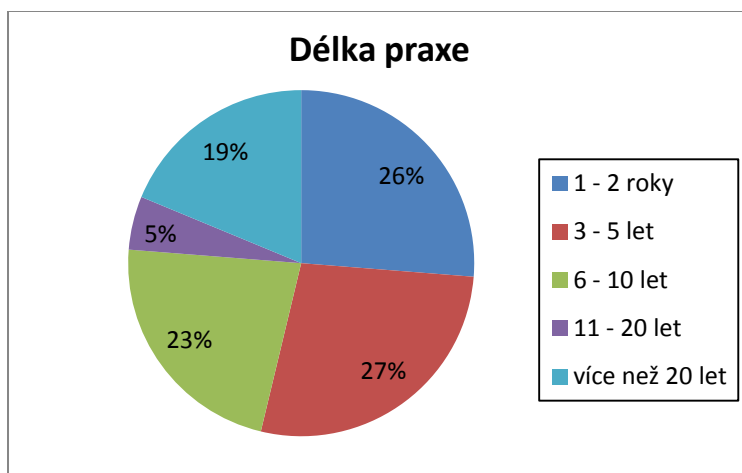
např. v nemocnicích na oddělení pro dlouhodobě nemocné, kde mají tzv. sociální a paliativní lůžka. V neposlední řadě mohou sociální pracovníci vykonávat svoji práci v organizacích, které jsou charitativního typu. 3 % respondentů odpovědělo, že pracuje v jiném typu organizace, než které byly uvedeny ve výčtu v dotazníku. Podle odpovědí se v tomto případě vždy jednalo o pracovníky ze školských zařízení, přesněji řečeno z dětských domovů.

Graf č. 4: Uplatnění sociálních pracovníků
Zdroj: vlastní výzkum

Dotazovaní měli v dotazníku odpovědět na otázku, jak dlouho vykonávají povolání sociálního pracovníka. Po analyzování odpovědí bylo zjištěno, že rozložení výzkumného souboru podle délky praxe je velice vyrovnané. Pokud se spojí počet respondentů, kteří uvedli, že mají praxi od 11 do 20 let a počet respondentů, kteří mají více jak 20 let praxe, jsou všichni respondenti rozloženi na přibližné čtvrtiny. Toto je velice přínosné pro samotný výzkum, protože výsledky budou více průkazné. Nejmenší procento dotazovaných vykonává práci sociálního pracovníka 11 – 20 let, pouze 5 % respondentů. Naopak celkem vysoké procento respondentů uvedlo, že práci sociálního pracovníka vykonávají více jak 20 let. Tento výsledek je zajímavý z určitého pohledu v tom, že sociální práce, tak jak ji známe dnes, se v České republice začala vyvíjet až po roce 1989. Tato skupina sociálních pracovníků tedy nejspíš začala v sociální sféře

pracovat hned pádu komunistické strany a mohli se tedy podílet na velkých změnách, které se v sociální oblasti odehrávaly. Je pravděpodobné, že obdobnou práci vykonávali ještě před rokem 1989. Přesné rozložení je vidět na grafu č. 5.

Graf č. 5: Délka praxe
Zdroj: vlastní výzkum

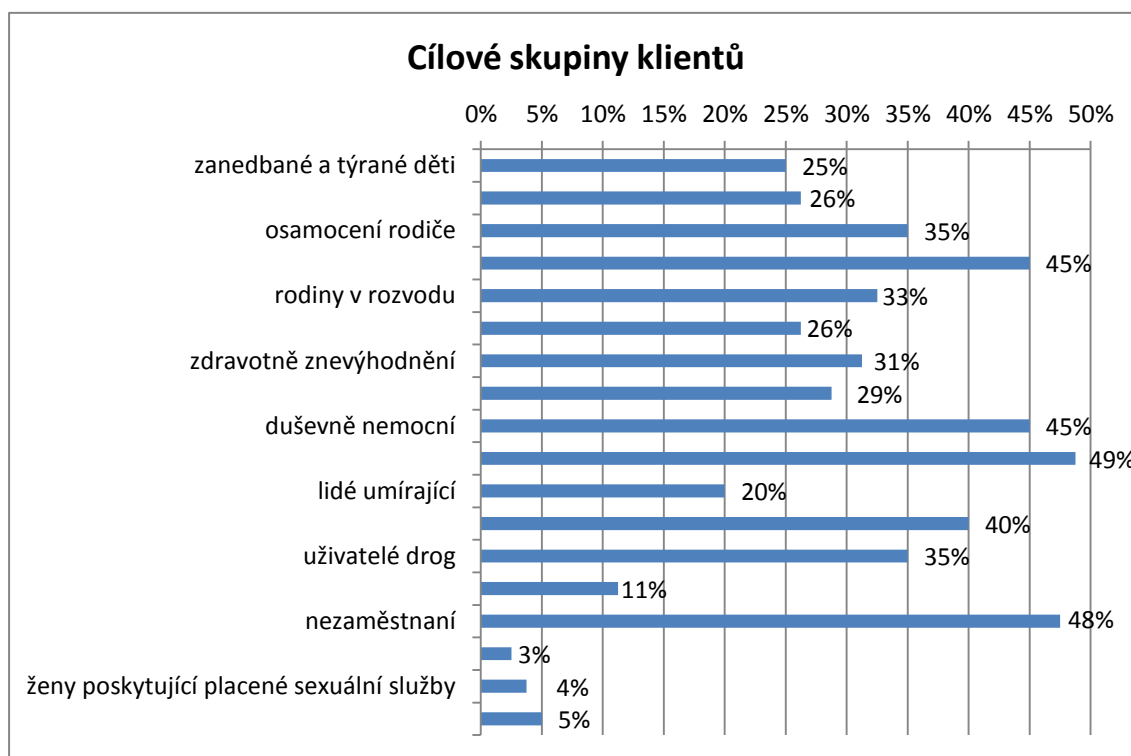
Dále byli respondenti dotazováni na to, s jakými cílovými skupinami klientů pracují. 16 % dotazovaných uvedlo, že pracují pouze s jednou cílovou skupinou. Jednalo se nejčastěji o cílovou skupinu duševně nemocných. To může být způsobeno tím, že práce s duševně nemocnými je velice specifická. Duševně nemocní vyžadují individuální přístup, mají velké problémy v komunikaci s lidmi a velmi často mají problémy se začleňováním do kolektivu a vadí jim přítomnost cizích lidí. Jejich zdravotní stav je často nestálý, a pokud dochází u jejich onemocnění k atace, může se jejich chování projevat velice zvláštními projevy a někdy i agresivitou. Z tohoto důvodu není většinou možné, aby v zařízeních, kde pracují s duševně nemocnými, byli přítomni ještě jiné cílové skupiny klientů. Tyto organizace maximálně pracují s klienty, kteří mají kombinované postižení, jako je např. kombinace duševního a tělesného postižení.

84 % respondentů uvedlo, že pracují alespoň se dvěma cílovými skupinami klientů. Nejvíce dotazovaní sociální pracovníci pracují s cílovou skupinou starých lidí a s nezaměstnanými. V těchto případech je to skoro polovina sociálních pracovníků. S cílovou skupinou starých lidí mohou pracovat sociální pracovníci ze všech typů organizací, kde sociální pracovníci mohou najít uplatnění. Se starými lidmi pracují pracovníci Úřadu práce ČR na odděleních pro osoby se zdravotním postižením. Na

městských a obecních úřadech sociální pracovníci ze sociálních odborů docházejí ke starým lidem do přirozeného prostředí a pomáhají jim řešit jejich tíživou životní situaci. Sociální pracovníci z institucí sociální péče pracují v již zmíněných domovech pro seniory a ve zdravotnictví sociální pracovníci pracují na oddělení dlouhodobě nemocných, kde jsou převážně pouze staří lidé. Neziskové organizace pro staré lidi zase organizují různé kluby seniorů a poskytují starým lidem sociální poradenství. Charitativní organizace mohou např. poskytovat starým lidem různé pečovatelské úkony v domácnosti a tím jim umožňují co nejdéle setrvat v jejich přirozeném prostředí.

Naopak nejméně, pouze ve 3 % a 4 % pracují dotazovaní sociální pracovníci jako probační a mediační pracovníci a s ženami, které poskytují placené sexuální služby.

5 % dotazovaných odpovědělo, že pracuje s jinými cílovými skupinami, než které byly v dotazníku uvedeny. V 75 % pracovníci uvedli jako svoji cílovou skupinu Romy. Zbytek uvedlo, že pracují s osobami, které páchají trestnou činností. Přesné výsledky jsou vidět na následujícím grafu č. 6.

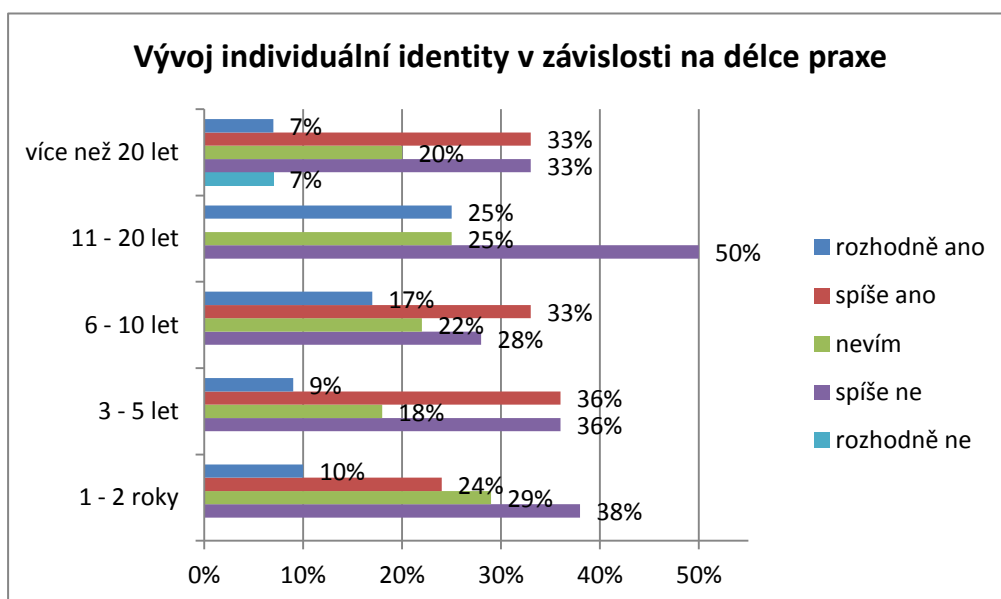
Graf č. 6: Cílové skupiny klientů
Zdroj: vlastní výzkum

5 Individuální identita sociálního pracovníka

V této kapitole bude analyzováno, jestli a pokud ano, tak jak se mění a vyvíjí individuální identita sociálního pracovníka poté, co začne vykonávat práci v sociální sféře.

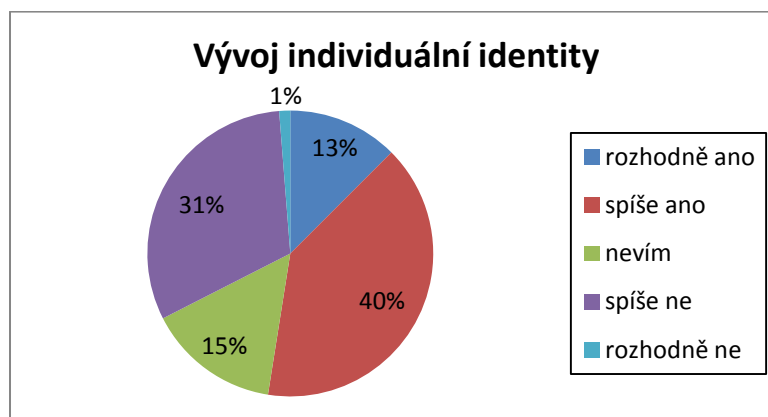
Respondenti byli dotazováni pomocí polouzavřené otázky na to, zda si myslí, že se od doby, kdy začali vykonávat práci sociálního pracovníka, změnil jejich pohled na ně samotné, zda se změnil pohled na to „kdo jsou“ a „čím jsou“.

Analýzou dat bylo zjištěno, že celých 15 % dotazovaných zvolilo variantu „nevím“. Nejvíce tuto variantu volili respondenti, kteří uvedli, že jejich praxe je 1 – 2 roky. Je proto možné, že tito sociální pracovníci za krátkou dobu, po kterou vykonávají práci sociálního pracovníka, nestihli zjistit, nebo si ještě neuvědomili, zda jim výkon práce sociálního pracovníka přinesl něco v tom smyslu, že by změnili pohled na svoji individuální identitu. Ostatní sociální pracovníci, kteří již pracují déle, tuto variantu volili méně. 31 % respondentů si myslí, že jim výkon práce sociálního pracovníka spíše nezměnil názor na to, jací jsou. Nejvíce tuto variantu volili sociální pracovníci, kteří mají dlouhou praxi, tedy ti, kteří pracují jako sociální pracovníci 11 – 20 let. Také ji, více než ostatní skupiny, volili znovu sociální pracovníci, kteří mají nejkratší praxi v sociální oblasti. Pouze jedno procento respondentů si myslí, že se jejich pohled sám na sebe rozhodně nezměnil, když začali vykonávat práci sociálního pracovníka. Srovnání vlivu délky praxe na individuální identitu je uvedeno v následujícím grafu 7.

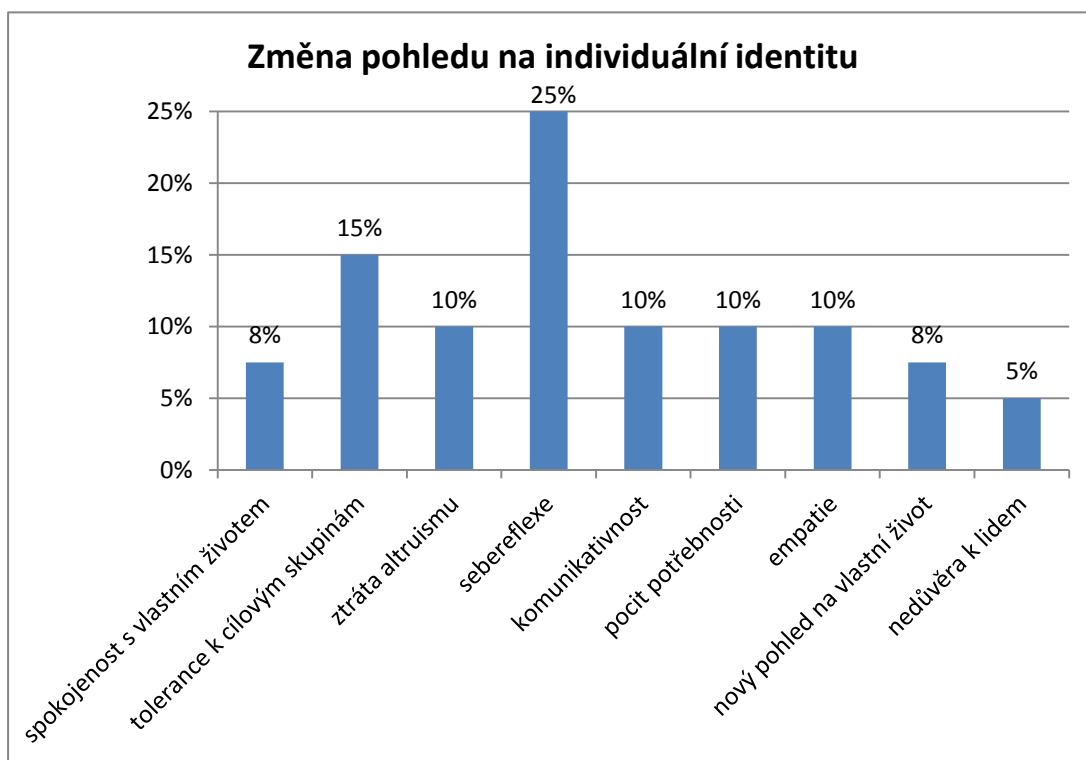
Graf č. 7: Vývoj individuální identity v závislosti na délce praxe
Zdroj: vlastní výzkum

Že má sociální práce na individuální identitu sociálního pracovníka alespoň nějaký vliv si myslí 53 % dotazovaných. Výše uvedená potvrzuje graf č. 8.

Graf č. 8: Vývoj individuální identity
Zdroj: vlastní výzkum

Pokud respondenti zvolili možnost odpovědi, že si myslí, že je sociální práce rozhodně nebo spíše ovlivnila v tom, jaký mají pohled sami na sebe, byli požádáni, aby vypsalí, jakou změnu sami na sobě pocítují. Odpovědi byly zakódovány do skupin tak, aby se k sobě co nejvíce hodily a poté byly skupinám přiřazeny co nejpřílehavější označení. Kategorie a výsledné hodnoty jsou uvedeny v následujícím grafu č. 9.

Graf č. 9: Změna pohledu na individuální identitu
Zdroj: vlastní výzkum

V grafu č. 9 je vidět, že sociální pracovníci nejčastěji uváděli odpovědi, které se týkaly toho, že při práci sociálního pracovníka na sebe začali nahlížet jinak. Tito sociální pracovníci uvádí, že od té doby více myslí na svoje chování, uvědomují si své nedostatky a přednosti, vnitřně hodnotí své chování, ale také objevují své nové vlastnosti a učí se sebeovládání.

Jako druhá nejčastěji zmiňovaná věc bylo to, že sociální pracovníci změnili svůj pohled na problémové cílové skupiny klientů. Tito respondenti poté, co začali pracovat jako sociální pracovníci, změnili postoje k těmto skupinám lidí a stali se více tolerantními.

Další tři skupiny respondentů odpovídaly, že si za prvé myslí, že se změnili v tom, že jsou více empatičtí a umí tím pádem lépe poskytnout pomoc klientům. Také se za druhé naučili lépe komunikovat, jak verbálně tak neverbálně. Zlepšení dovedností v komunikaci jim pomáhá lépe klientům porozumět, více se vcítit a poté podat klientovi adekvátní zpětnou vazbu. Za třetí mají sociální pracovníci vnitřní pocit, že se změnili v tom, že jim dělá dobře pocit, že jsou díky své práci potřební a pomáhají lidem, kteří to potřebují.

8 % respondentů si díky své práci uvědomilo, že si váží svého života, který mají, že si váží zdraví svého i své rodiny. Toto si pracovníci nejspíš uvědomili, když viděli těžké životní osudy svých klientů. Stejně procento dotazovaných díky výkonu sociální práce přehodnotilo svůj dosavadní život a svůj pohled na život. Tito respondenti si často změnili žebříček svých dosavadních hodnot a stanovili si nové životní cíle. Také se začali více věnovat sami sobě a naučili se říkat ne ve chvílích, kdy to pro ně není výhodné.

Do této chvíle byly vyhodnocovány odpovědi, které byly sociálními pracovníky uváděny jako kladné. 15 % dotazovaných ve dvou skupinách uvedlo, že si myslí, že výkon sociální práce změnil jejich pohled na sebe sama, ale v tom negativním smyslu. 10 % sociálních pracovníků uvedlo, že sociální práce je přivedla ke ztrátě altruismu a k apatii vůči problémům ostatních lidí. Tito lidé také začali být více kritičtí vůči všem. Jeden z respondentů k tomuto napsal: „*Domnívám se, že moje práce je demotivující, sama sebe vnímám jako úředníka zavaleného hromadou papírů a ne jako sociálního pracovníka.*“ Druhá skupina, kterou tvoří 5 % respondentů, uvedla, že od té doby, co začali pracovat jako sociální pracovníci, přestali tolik věřit lidem a při jednání s klienty

se stali více obezřetnými. Tito lidé také při výkonu praxe ztratili ideály, které si nesly ze školy.

6 Profesní identita sociálních pracovníků

V této kapitole bude analyzována kolektivní identita sociálních pracovníků. Bude zde uvedeno, zda se sociální pracovníci cítí být součástí skupiny sociálních pracovníků, zda stojí o vybudování jednotné profesní identity sociálních pracovníků a zda jejich sounáležitost s profesí nějak ovlivňuje jejich výkony v práci. Dále také bude rozebráno to, jestli sociální pracovníci raději pracují podle daných pravidel, nebo jestli si raději vypracovávají vlastní postupy práce.

V další části kapitoly budou uvedeny výsledky toho, jak se sociální pracovníci vzdělávají po dokončení studia, tedy během výkonu práce. Bude zjištěno, zda se vzdělávají dobrovolně i mimo povinné vzdělávání, které je dáno zákonem (viz podkapitola 1.2 v teoretické části práce). Toto vzdělávání může souviset i s utvářením kolektivní identity sociálních pracovníků, protože pracovníci si při něm setkávají na různých školeních, kurzech a seminářích a mohou zde narazit na nové informace, jiné pohledy na sociální problematiku. Mohou si zde vyměňovat s jinými sociálními pracovníky zkušenosti a tím získat i nový pohled na svoji práci a na to, jak k práci přistupují a zda je právě jejich přístup ten nejlepší. Pracovníci poté mohou svoje zvyky v práci změnit a jejich práce se tím může stát přínosnější jak pro klienta, tak i pro samotného pracovníka.

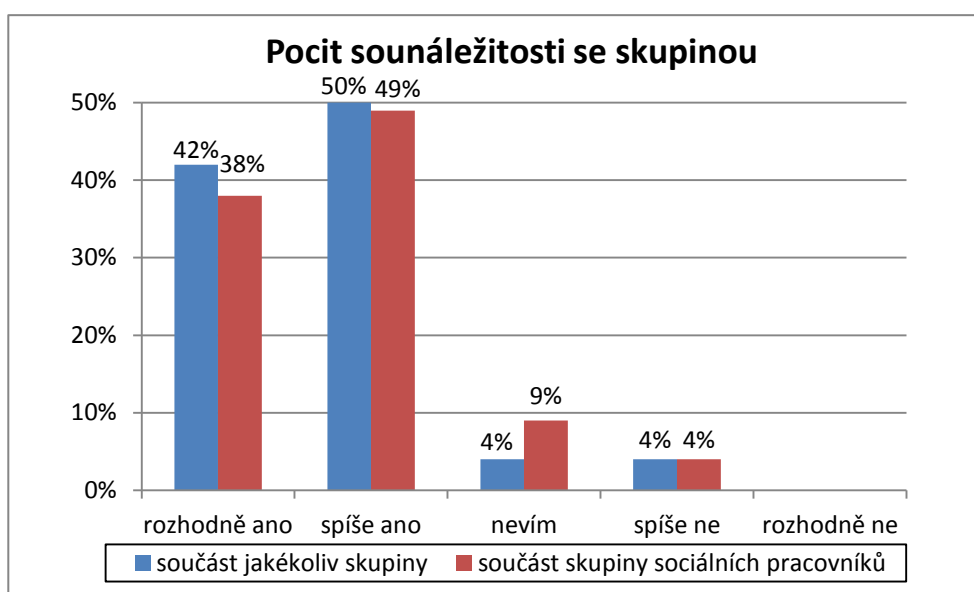
6.1 Kolektivní identita

Nejprve byli respondenti dotázáni na to, zda si myslí, že je důležité, aby člověk sám sebe chápal jako součást jakékoliv skupiny či společenství.

Bylo zjištěno, že pro 92 % dotazovaných je důležitý pocit, že někam patří, že jsou součástí skupiny. Může zde jít např. o skupinu kamarádů, o rodinu anebo právě o skupinu sociálních pracovníků, ve které se cítí tito respondenti být, když vykonávají svoji práci. 42 % dotazovaných odpovědělo, že je to pro něj rozhodně důležité a 50 % odpovědělo, že je to pro ně spíše důležité. Naopak pouze 4 % respondentů odpovědělo, že pro ně spíše není důležité být součástí nějaké skupiny. Z výsledků se tedy dá odvodit, že pro většinu lidí, ať už jsou to sociální pracovníci či nejsou, je důležité, aby měli pocit

toho, že jsou součástí nějaké skupiny, že si mohou říct, že někam patří a nejsou na svoje problémy sami.

Následně byli respondenti dotázáni konkrétně na to, zda je pro ně důležité, že patří přímo do skupiny sociálních pracovníků, když vykonávají svoji práci. Po vyhodnocení odpovědi bylo zjištěno, že výsledky dopadly velice obdobně, jako u otázky předešlé. Dá se tedy předpokládat, že pokud je pro respondenty důležité patřit do jakékoliv skupiny, je pro ně důležité i patřit do skupiny sociálních pracovníků, tedy do skupiny spolupracovníků a lidí, kteří vykonávají stejné povolání jako oni. Výsledky obou otázek se lišily jen nepatrně, výsledky jsou vidět na následujícím grafu č. 10.

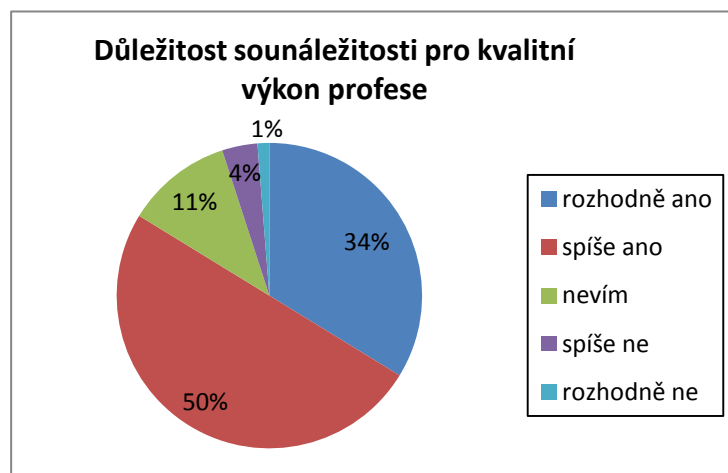

Graf č. 10: Pocit sounáležitosti se skupinou
Zdroj: vlastní výzkum

Na výše uvedené otázky dále navazovala další, která zjišťovala, zda si sociální pracovníci myslí, že kvalitu jejich odvedené práce může ovlivňovat právě sounáležitost s profesí sociálního pracovníka. Odpovědi se znovu velice shodovaly s předchozími otázkami. Pracovníci, kteří si myslí, že je důležité patřit do skupiny sociálních pracovníků, si také myslí, že tato sounáležitost se skupinou je ovlivňuje při výkonu práce. Tento pocit má na pracovníky kladný vliv a mají pocit, že díky němu je jejich odvedená práce více kvalitní. 34 % si myslí, že sounáležitost s profesí sociálního pracovníka je rozhodně důležitá pro kvalitní výkon profese a 50 % si myslí, že je spíše důležitá. Pouhých 5 % respondentů se domnívá, že sounáležitost s profesí pro kvalitní výkon práce není důležitá, toto jsou většinou respondenti, kteří v předchozích otázkách

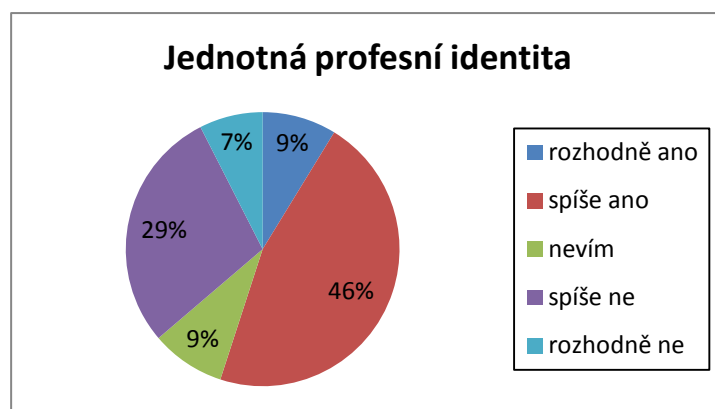
uvedli, že pro ně není důležité patřit do jakékoliv skupiny. Z výsledků analýzy se tedy dá odvodit, že pro většinu sociálních pracovníků je důležitý pocit sounáležitosti se skupinou sociálních pracovníků. Toto jim poté pomáhá k tomu, aby kvalitněji a profesionálněji vykonávali svoji práci a poskytovali co nejlepší pomoc a podporu svým klientům. Sociální pracovníci, kteří cítí, že mají profesní identitu sociálních pracovníků, mohou své pracovní problémy konzultovat s ostatními pracovníky, např. s více zkušenými, a tím pádem mohou svoji práci odvést kvalitněji, než ti pracovníci, kteří na svoji práci jsou sami a veškeré problémy musí řešit pouze svými silami. Výsledky jsou vidět na grafu č. 11.

Graf č. 11: Důležitost sounáležitosti pro kvalitní výkon profese
Zdroj: vlastní výzkum

Další otázky měly za úkol zjistit, zda sociální pracovníci stojí o to, aby byla vybudována jednotná profesní identita sociálních pracovníků, tedy to, že by se všichni sociální pracovníci řídili jednotnými a jasně danými pravidly. Více je o tomto tématu uvedeno v teoretické části v podkapitole 2.3.1.

Nejprve byli respondenti dotázáni, zda si myslí, že by se všichni sociální pracovníci při výkonu své profese měli řídit podle přesně daných pravidel. Více než polovina, přesně 55 %, si myslí, že by bylo dobré, kdyby se všichni pracovníci řídili stejnými a přesně nastavenými pravidly. 9 % respondentů zvolilo variantu odpovědi „rozhodně ano“ a 46 % variantu „spíše ano“. Zbytek respondentů by se nechtělo řídit podle jedněch pravidel. Z výsledků tedy vyplývá, že sociální pracovníci jsou v tomto rozdělení přibližně na poloviny a k úplnému sjednocení profesní identity nejspíš zatím nedojde. Přesné výsledky jsou vidět na následujícím grafu č. 12.

Graf č. 12: Jednotná profesní identita
Zdroj: vlastní výzkum

Díky předešlým závěrům je tedy překvapující, jak odpovídali respondenti u otázky č. 8. Ta se dotazovala na to, jestli si respondenti myslí, že sociální pracovníci stojí o to, aby byla vybudována jednotná profesní identita. U předchozí otázky zastávalo 55 % respondentů názor, že by měla být nastavena přesná pravidla, ale u této otázky si myslí pouze 36 % dotazovaných, že by sociální pracovníci rozhodně nebo spíše stáli o nastavení jednotné profesní identity. Celých 48 % sociálních pracovníků nedokázalo na tuto otázku odpovědět a zvolili variantu odpovědi „nevím“. 16 % dotázaných odpovědělo, že si spíše nebo rozhodně nemyslí, že by sociální pracovníci chtěli jednotnou profesní identitu. Z toho vyplývá, že více jak polovina dotazovaných by stála o nastavení jednotných pravidel, ale ne všichni z této skupiny si umí představit, jak by to chtěli ostatní sociální pracovníci.

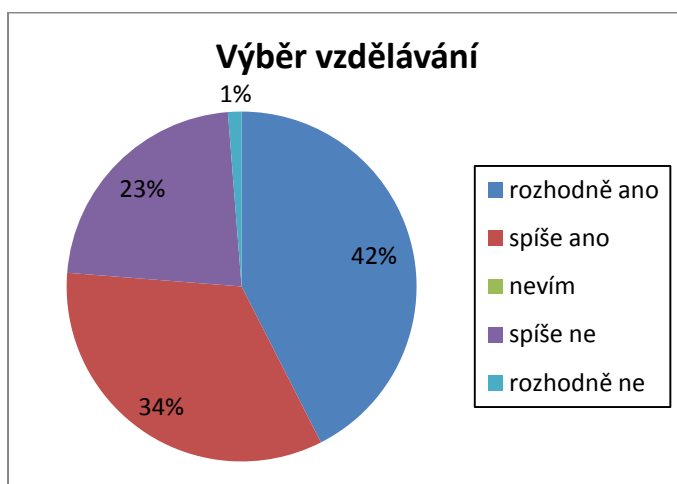
Respondenti měli také odpovědět na to, zda se snaží do své práce vnášet něco nového, něco co nikdo z jejich kolegů nedělá. Otázka byla položena z toho důvodu, aby bylo zjištěno, že pracovníci, kteří nestojí o profesi, která se řídí jednotnými pravidly, přinášejí něco nového do své práce a tím pádem se právě neřídí striktně danými pravidly. Díky analýze dat se toto nepotvrdilo. Pracovníci, kteří odpovídali v předešlých otázkách, že se nechtějí řídit podle jednotných nastavených pravidel, u této otázky odpovídali, že do své práce nevnášejí nic nového a tím pádem se řídí podle již nastavených norem. Na druhou stranu pracovníci, kteří odpověděli, že by chtěli, aby se profesní identita sjednotila, odpovídali, že do své práce přinášejí nové věci. Toto je dokázáno tím, že z výsledků vyplynulo, že z respondentů, kteří odpověděli, že by chtěli jednotná pravidla, celých 50 % uvedlo, že přináší do své práce něco jiného než ostatní.

6.2 Vzdělávání sociálních pracovníků

V této podkapitole bude rozebráno, jak se sociální pracovníci vzdělávají v průběhu výkonu praxe. Bude uvedeno, zda si myslí, že je pro ně každoroční vzdělávání přínosné, jestli se sami zajímají o kurzy a školení, které jsou pro ně dostupné a zda jim zaměstnavatel umožňuje to, aby si mohli sami vybírat kurzy podle vlastního uvážení. Respondenti také byli dotázáni, jestli navštěvují školení i mimo pracovní dobu ve svém volném čase a zda se zajímají o nové trendy v sociální práci i mimo zorné pole svého zaměstnání.

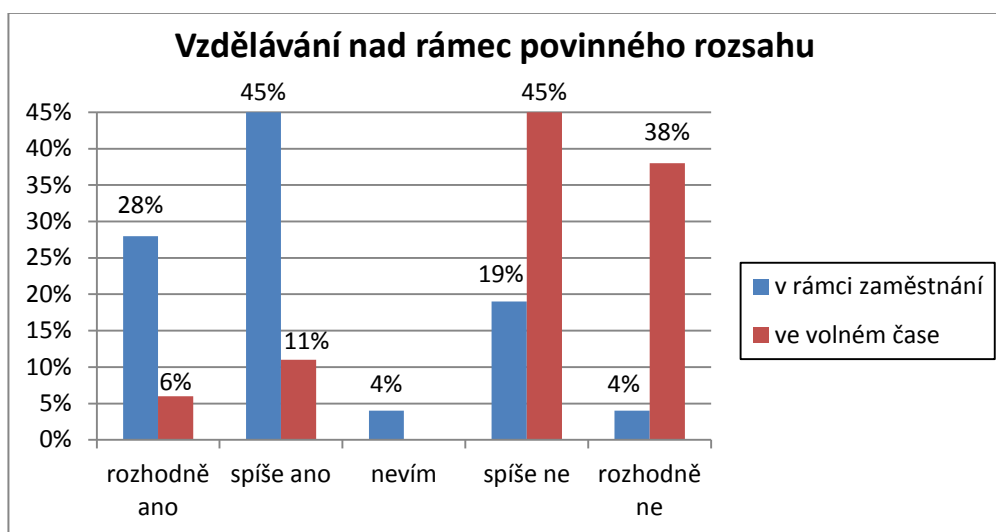
Když byli respondenti dotázáni na to, jestli si myslí, že je pro ně pravidelné každoroční vzdělávání v rámci různých kurzů a seminářů přínosné, 90 % z nich odpovědělo, že si myslí, že ano. 40 % zvolilo variantu odpovědi „rozhodně ano“ a 50 % respondentů zvolilo variantu „spíše ano“.

Dále byli také sociální pracovníci požádáni o to, aby odpověděli, zda jim zaměstnavatelé umožňují volný výběr školení podle vlastního uvážení a zájmu. Je dobrým výsledkem, že z analýzy dat vyplynulo, že 76 % sociálních pracovníků si může většinou vybírat kurzy podle vlastního výběru a tím pádem chodí převážně na kurzy, školení a semináře, které je zajímá a může jim přinést mnohem více, než když jdou na školení, které je nezajímá a nakázal jim to zaměstnavatel. Zbylým 24 % respondentů školení vybírá převážně zaměstnavatel. Výsledky jsou uvedeny v grafu č. 13.

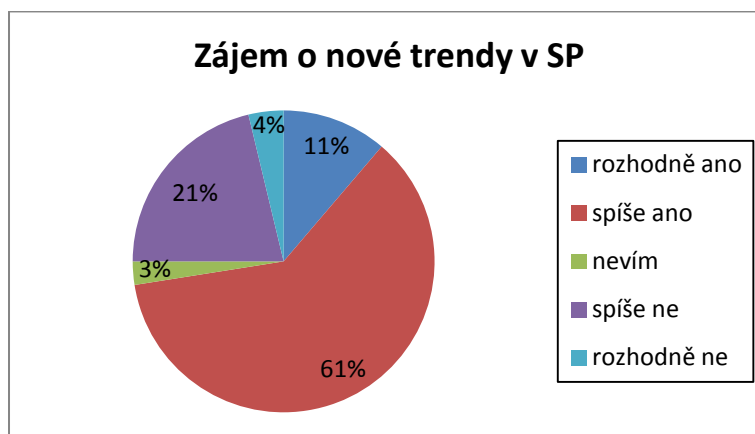
Graf č. 13: Výběr vzdělávání
Zdroj: vlastní výzkum

Respondenti také byli dotazováni na to, zda pokud jim to umožní zaměstnavatel, se účastní vzdělávacích seminářů a kurzů i mimo stanovený rozsah, který udává zákon. Dále byli dotázáni, jestli se obdobných kurzů účastní i mimo pracovní dobu ve svém volném čase a hradí si toto vzdělávání sami. To zda je nadstavbové vzdělávání financováno zaměstnavatelem nebo z vlastních finančních prostředků a to, že toto vzdělávání probíhá v rámci pracovní doby nebo ve volném čase sociálních pracovníků je podle analýzy dat velice významným ukazatelem. Markantní rozdíly jsou vidět ve výsledcích grafu č. 14. Velké procento respondentů se účastní školení mimo určený rozsah v rámci svého zaměstnání. 73 % respondentů využívá toho, že jim zaměstnavatel povoluje více vzdělávání a účastní se ročně více jak 24 hodin seminářů a školení. Zde se mohou sociální pracovníci setkávat s dalšími kolegy ze sociální oblasti a mohou si s nimi vyměňovat své zkušenosti. I v takových chvílích se utváří profesní identita sociálních pracovníků. Pracovníci si mohou dohodnout, že budou při své práci v kontaktu a mohou se vzájemně podporovat a poskytovat si rady. 23 % sociálních pracovníků této možnosti většinou nevyužívá. Naprosto opačné výsledky byly zjištěny u vzdělávání, kterého se sociální pracovníci zúčastňují sami ve svém volném čase. Celých 83 % respondentů uvedlo, že se ve volném čase žádných vzdělávacích seminářů nezúčastňují. Toto se dá vysvětlit např. tím, že práce sociálního pracovníka je natolik psychicky a fyzicky náročná, že sociální pracovníci po pracovní době už dále nestojí o to, aby se dále zabývali problémy spojenými se sociální prací. Tito pracovníci využívají svůj volný čas s odpočinku a k odreagování se od práce. 17 % respondentů uvedlo, že i ve volném čase se dále vzdělávají.

Graf č. 14: Vzdělávání nad rámec povinného rozsahu
Zdroj: vlastní výzkum

Sociální pracovníci si také upevňují svoji profesní identitu tím, že se zajímají o nové trendy v sociální práci a o její vývoj. Respondenti tedy byli dotázáni, zda se sami o tyto nové trendy zajímají. 72 % sociálních pracovníků odpovědělo, že se o nové trendy v sociální práci zajímají. 25 % respondentů uvedlo, že je nové trendy mimo jejich zaměstnání spíše nebo rozhodně nezajímá. Výsledky analýzy jsou uvedeny v grafu č. 15.

Graf č. 15: Zájem o nové trendy v SP
Zdroj: vlastní výzkum

7 Kolektivní identita sociálních pracovníků z pohledu široké veřejnosti

V této kapitole bude popsáno to, co si myslí sociální pracovníci o tom, jak na sociální pracovníky pohlíží široká veřejnost, jakou má podle nich sociální práce prestiž a jestli si myslí, že prestiž sociálních pracovníků ovlivňují sdělovací média.

Respondenti byli dotázáni na to, jestli jsou spokojeni s tím, jak na sociální práci nahlíží široká veřejnost. Celých 81 % respondentů odpovědělo, že spíše nejsou nebo rozhodně nejsou spokojeni s tím, jak na jejich práci pohlíží společnost. 61 % zvolilo variantu odpovědi „spíše ne“ a 20 % variantu odpovědi „rozhodně ne“. Pouze 13 % respondentů zvolilo možnost odpovědi „spíše ano“, zbytek respondentů si nebylo jisto. Tyto výsledky jasně ukazují, že sociální pracovníci nejsou spokojeni s tím, jak je vidí laická veřejnost.

V návaznosti na předešlou otázku byli sociální pracovníci dotázáni na to, jestli si myslí, že když má člověk se sociálním pracovníkem vlastní zkušenost, dostane se s ním do kontaktu buď jako klient, nebo třeba jako příbuzný klienta, mění na sociálního pracovníka svůj názor. Zde si 90 % respondentů myslí, že po vlastní zkušenosti lidé rozhodně nebo spíše svůj názor na sociálního pracovníka změní. 30 % respondentů

zvolilo variantu odpovědi „rozhodně ano“ a 60 % zvolilo „spíše ano“. Pouze 3 % respondentů si myslí, že lidé svůj názor spíše nezmění a jen 1 % dotazovaných si myslí, že lidé názor rozhodně nezmění. 6 % dotazovaných zvolilo odpověď „nevím“. Sociální pracovníci si tedy myslí, že pohled široké veřejnosti na sociální práci není dobrý, ale jen do té doby, než se lidé se sociálními pracovníky dostanou do kontaktu a zjistí, jakou práci tito lidé vykonávají a jak je pro ně často náročná a naopak je při společnosti přínosná.

Pomocí polouzavřené otázky měli respondenti vybrat variantu odpovědi, která podle nich nejlépe vystihuje to, jakou prestiž má sociální práce ve společnosti. Mohli volit mezi variantou „vysoká“, „neutrální“ a „nízká“. Jak bylo výše uvedeno, sociální pracovníci nejsou spokojeni s tím, jak jejich práci vidí široká veřejnost, ale prestiž sociální práce může být z jejich pohledu jiná. Analýzou dat bylo zjištěno, že mají sociální pracovníci na obě věci podobný pohled. Pouze 3 % z celkového počtu dotázaných si myslí, že prestiž sociální práce je vysoká. 41 % sociálních pracovníků odpovědělo, že prestiž sociální práce je neutrální a celých 56 % si myslí, že je prestiž nízká. Pokud zvolili respondenti variantu „nízká“, byli požádáni, aby popsali, proč tak odpověděli. Všechny odpovědi byly rozřazeny do skupin a byly zakódovány do příslušného označení, které všechny odpovědi nejlépe vystihovaly.

Dotazovaní sociální pracovníci si nejvíce myslí, že prestiž sociální práce je nízká z toho důvodu, že na ní pohlíží špatně společnost jako celek. Podle odpovědí to může být způsobeno špatnou pověstí sociální práce z milosti, sociální pracovníci jsou bráni jen jako obtěžující, společnost vlastně neví, jaká je náplň práce sociálního pracovníka. Z odpovědí vyšlo, že si sociální pracovníci myslí, že veřejnost je málo informovaná o tom, jak sociální pracovník pracuje, jak náročná práce pro něj je a jak těžké je i studium sociální práce. Sociální pracovníci si myslí, že jsou společností nedoceněni a společnost si myslí, že sociální práce je málo prestižní, protože o ní nemají dostatečné informace.

Vysoké procento respondentů si také myslí, že prestiž sociální práce je nízká kvůli špatnému vlivu médií. Na vliv médií na prestiž byla zaměřena otázka č. 12, ale respondenti média zmiňovali již v otázce č. 9. Při analýze otázky č. 12 bylo zjištěno, že celých 88 % sociálních pracovníků z celého výzkumného celku si myslí, že média ovlivňují prestiž sociální práce. 45 % respondentů zvolilo odpověď „rozhodně ano“ a 43% zvolilo variantu odpovědi „spíše ano“. Pouze 6 % si myslí, že média spíše

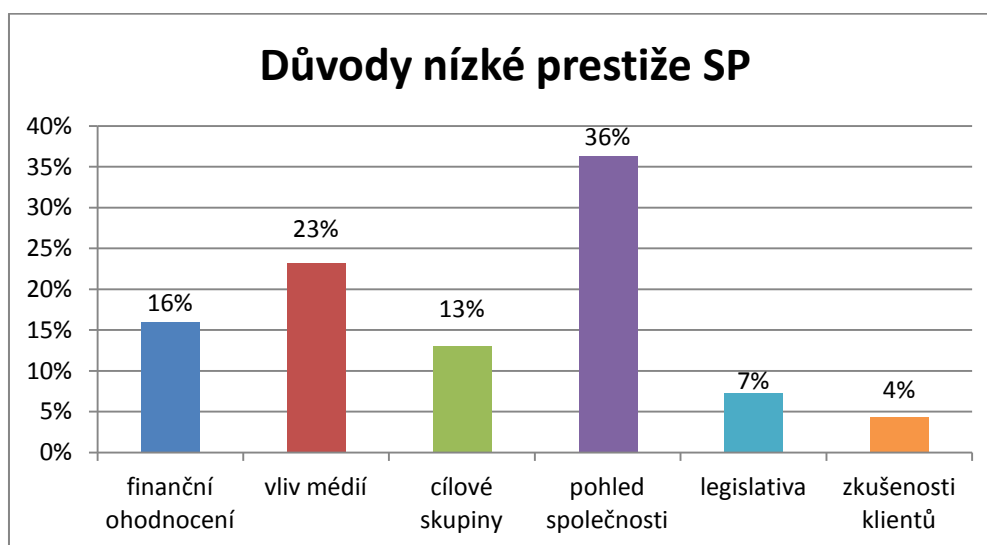
neovlivňují prestiž sociální práce. Sociální pracovníci v odpovědích otázky č. 9 odpovídali, že sociální práce je v médiích většinou pouze kritizována, nikdy nejsou uváděny pozitivní informace a informace jsou často podávány neprofesionálně, chybně a zkresleně. Jeden z respondentů ve své odpovědi uvedl: „*Sociální pracovníci mají skrz média špatnou pověst. Vidím to u své profese. Jako pracovnice OSPOD jsem ta „zlá paní co bere děti“*“, je nutné pracovat na lepším mediálním obrazu sociálních pracovníků.“

16 % respondentů si také myslí, že sociální práce má nízkou prestiž kvůli tomu, že je většinou špatně finančně ohodnocena. Respondenti ve svých odpovědích uváděli, že pro společnost nemůže být prestižní práce, která je ne příliš dobře finančně ohodnocena, že pro prestiž je finanční ohodnocení také důležité.

Z pohledu 13 % dotazovaných je prestiž sociální práce nízká také z toho důvodu, že sociální pracovníci pracují se skupinami lidí, které většinou společnost nějak negativně omezují. Tím pádem je pro společnost sociální práce málo prestižní, protože pomáhá lidem, kteří si to podle nich většinou nezaslouží.

7 % respondentů si myslí, že nízká prestiž sociální práce je způsobena špatně nastavenými zákony, kterými se musí sociální práce řídit. Podle těchto sociálních pracovníků jsou zákony neúplné nebo úplně nesprávně nastavené.

4% dotazovaných uvedlo, že prestiž snižují špatné zkušenosti klientů, které vznikly při jejich spolupráci se sociálními pracovníky. Názorně jsou výsledky uvedeny v grafu č. 16.

Graf č. 16: Důvody nízké prestiže SP
Zdroj: vlastní výzkum

8 Verifikace hypotéz

Po předchozím vyhodnocení výzkumu bude v následující kapitole zhodnoceno, zda se hypotézy, které byly nastaveny na začátku empirické části práce, potvrdily nebo naopak nepotvrdily.

Hypotéza 1: Individuální identita sociálního pracovníka se vyvíjí při výkonu praxe.

Tato hypotéza **se potvrdila**. K této otázce se vztahovala 2. otázka z dotazníků a zněla: *„Myslíte si, že se od doby, kdy vykonáváte práci sociálního pracovníka, změnil Váš pohled sám na sebe („kdo jsem, čím jsem“)?*

Analýzou dat bylo zjištěno, že 53 % sociálních pracovníků si myslí, že při výkonu sociální práce změnil pohled na to, jací jsou. Tito sociální pracovníci si myslí, že se jejich individuální identita při výkonu práce sociálního pracovníka nějak vyvinula.

Hypotéza 2: Sociální pracovníci podporují svoji kolektivní identitu.

Hypotéza **se potvrdila**. Vztahovala se k ní otázka č. 4: *„Myslíte si, že při výkonu práce je pro Vás důležité, že patříte do skupiny sociálních pracovníků (máte profesní identitu)?*

Vyhodnocením dat bylo zjištěno, že 87 % sociálních pracovníků si myslí, že je důležité patřit do skupiny sociálních pracovníků a tím potvrdili, že podporují kolektivní identitu sociálních pracovníků. Dále toto bylo potvrzeno tím, že 84 % respondentů odpovědělo kladně na otázku, která zněla: *„Myslíte si, že vaše sounáležitost s profesí sociálního pracovníka je důležitá pro kvalitní výkon profese?“*

Hypotéza 3: Sociální pracovníci si myslí, že mezi širokou veřejností je prestiž sociální práce nízká.

Tato hypotéza **byla potvrzena**. K hypotéze se vztahovala otázka č. 9: *„Jaká je podle Vás prestiž sociální práce ve společnosti?“* 56 % respondentů si myslí, že prestiž sociální práce je nízká. Jako důvody nízké prestiže uváděli sociální pracovníci to, že společnost má na sociální práci zkreslený pohled, dalším důvodem je špatné finanční ohodnocení sociálních pracovníků a dále také to, že prestiž sociální práce negativně ovlivňují sdělovací prostředky. K hypotéze se také vztahovala otázka č. 10, která zněla:

„*Jste spokojen/a, jak na sociální práci nahlíží široká veřejnost?*“ 81 % respondentů odpovědělo, že nejsou spokojeni s tím, jak na sociální práce veřejnost nahlíží.

9 Diskuze

Kolektivní identita je tvořena skupinou lidí, které spojuje to, že mají společná přání, která chtějí společně vytvářet a něčeho při tom dosáhnout. Tato přání je vedou k nějakému cíli a během této cesty je spojují dohromady.⁵⁵ Výzkumem bylo dokázáno, že sociální pracovníci tuto identitu vnímají a mají o ni zájem. Většina sociálních pracovníků si myslí, že je důležité být součástí profesní identity sociálních pracovníků, protože to pozitivně ovlivňuje jejich práci a mají pocit, že jejich práce je kvalitněji odvedená.

Pro kolektivní identitu je také důležité to, že rozhodující není pouze podobnost, ale i rozdílnost v rámci vykonávání profese sociálního pracovníka. To, jestli mají sociální pracovníci potřebu zformulovat svou kolektivní identitu, zjistíme tím, že se budeme ptát na to, zda se chtějí v rámci oboru od ostatních něčím oddělit.⁵⁶ Sociální pracovníci ve výzkumném souboru se v tomto rozdělili na dvě poloviny, kdy jedna uváděla, že se snaží do své práce přinášet nové věci, které jeho kolegové nedělají a druhá uvedla, že se o nic takového nesnaží, anebo se neuměla rozhodnout. V tomto hledisku výzkum neukázal jednoznačné výsledky, protože se velké procento respondentů neumělo vůbec rozhodnout, zda se v práci snaží o něco navíc nebo ne.

Sociální pracovníci rozvíjejí svojí profesní identitu tím, že navštěvují různé formy vzdělávání, které podstupují již během výkonu své práce. Respondenti si v naprosté většině myslí, že je pro ně toto vzdělávání přínosné a při výkonu praxe jim často poskytuje nové informace a hlavně nové pohledy na dané problematice situace. Sociální pracovníci se i rádi zúčastňují více hodin školení, než jim stanovuje zákon, ale zúčastňují se jich pouze v pracovní době. Ve volném čase nemá o další vzdělávání zájem skoro žádné procento sociálních pracovníků. Pospíšil v debatě v Sociální práci uvedl, že sociální pracovníci nemají motivaci k celoživotnímu vzdělávání, když je nemotivuje odpovídající finanční ohodnocení za výkon jejich povolání. Pracovníci také

---

⁵⁵ Srov. RŮŽIČKOVÁ, D.; MUSIL, L. *Hledají sociální pracovníci kolektivní identitu?*, s. 80.

⁵⁶ Srov. tamtéž, s. 81.

často nechtějí navštěvovat kurzy, které jsou díky nepružným vzdělavatelům často zastaralé a nereagují na rychle se rozvíjející potřeby sociální práce.⁵⁷

Často se hovoří o tom, jakou prestiž má sociální práce oproti jiným profesím. Sociální pracovníci tedy byli dotázáni na to, jak oni sami prestiž sociální práce vnímají. Výsledkem je, že si sociální pracovníci myslí, že prestiž sociální práce je nízká. Dotazovaní sociální pracovníci si myslí, že je nízká hlavně kvůli tomu, že společnost na sociální práci nahlíží jako na profesi, která není tolik potřebná a také společnost tuto profesi nechápe. Široká veřejnost často nemůže pochopit, proč sociální práce pomáhá těm skupinám lidí, které většinou společnost obtěžují a nakonec si ani pomoc nezaslouží. Společnost si také často vůbec neumí představit, jaká je náplň práce sociálního pracovníka. Respondenti, nejsou spokojeni s tím, jak veřejnost jejich práci vidí. Další důvody, proč je sociální práce viděna respondenty jako profese s nízkou prestiží je to, že je sociální práce většinou velmi špatně finančně ohodnocena, pracuje s problémovými skupinami lidí, kterým široká veřejnost pomoc nepřeje a také je ovlivňována špatným prezentováním ve sdělovacích prostředcích. Toto dokazuje i článek z Nového prostoru, kde je uvedeno, že sociální pracovníci se při své práci musí potýkat se špatným financováním, nízkým počtem sociálních služeb, což vede k tomu, že musejí dělat více za méně a často také s rozpory, které vznikají mezi představou jejich zaměstnavatelů a potřebami klientů. Tito sociální pracovníci si poté často uvědomují, že i přes veškeré své nasazení nejsou schopni změnit situaci svých klientů k lepšímu v obecně nefungující společnosti. Často poté polemizují, zda by nebylo lepší vyměnit profesi sociálního pracovníka za nějakou jinou, která je nebude tolik unavovat, bude lépe placená a také lépe hodnocená co se týče prestiže.⁵⁸

---

⁵⁷ Srov. POSPÍŠIL, D. *Jaký je stav dalšího vzdělávání sociálních pracovníků v ČR?* [online].

⁵⁸ Srov. POŽIVIL, D. *Stát (se) prestižním* [online].

Závěr

Na závěr je třeba zhodnotit, zda tato práce naplnila očekávané cíle, které byly na začátku stanoveny.

Cílem práce bylo zjistit, jakým způsobem si sociální pracovníci utvářejí svoji individuální a kolektivní identitu a co pro utváření identity dělají. Cílem práce také bylo zjistit, co si sociální pracovníci myslí o tom, jak je vidí široká veřejnost.

V teoretické části práce pojednává o tom, kdo je obecně sociální pracovník a jaké předpoklady a vzdělání musí člověk splňovat, aby mohl práci sociálního pracovníka vykonávat. Zbytek teoretické části se věnoval pojmu identita. Přesněji tomu, co to identita je, jaké druhy existují a jakou identitu mají sociální pracovníci. Identita poté byla rozebrána pohledem různých psychologických hledisek.

Empirická část se věnovala analýze a interpretaci dat, která byla získána pomocí kvantitativního výzkumu. Jako nástroj sběru dat byl použit dotazník a respondenty byli sociální pracovníci z české republiky. Cílem empirické části bylo ověřit, zda se nastavené hypotézy potvrdí nebo vyvrátí.

Analýzou dat bylo zjištěno, že se individuální identita sociálních pracovníků vyvíjí v průběhu výkonu praxe. Sociální pracovníci se po nějaké době, kdy vykonávají svoji práci, vidí jinak, než se viděli, když tuto práci nevykonávali. Sociální pracovníci změnil pohled na svůj život, změnil své názory a více začali přemýšlet o tom, jak se chovají a jaké následky jejich chování má pro ně samotné a pro jejich okolí.

Dále bylo zjištěno, že sociální pracovníci podporují svoji kolektivní identitu. Výsledky ukázaly, že sociální pracovníci považují za důležité to, že se cítí být součástí skupiny sociálních pracovníků a že je tato sounáležitost kladně ovlivňuje v tom, že vykonávají svoji práci kvalitněji. Kvalitu práce také ovlivňují školení, kterých se sociální pracovníci pravidelně zúčastňují. Bylo ale zjištěno, že sociální pracovníci mají o vzdělávání zájem jen tehdy, pokud probíhá v rámci jejich pracovní doby. Jen malé procento sociálních pracovníků se účastní různých kurzů, školení a seminářů ve svém volném čase. Sociální pracovníci také pro utváření kolektivní identity dělají to, že se zajímají o nové trendy v sociální práci.

Vyhodnocení dat také přineslo poznatek, že si sociální pracovníci myslí, že pohled široké veřejnosti na sociální práci je negativní a že prestiž profese je nízká. Podle sociálních pracovníků na tom má podíl to, že sociální práce je vykreslována většinou

pouze negativně ve sdělovacích prostředcích. Dalším problémem je to, že sociální práce je v naší společnosti zatím celkově nepochopena a společnost vlastně neví, jakou náplň práce sociální pracovníci mají a jak obtížné je někdy tuto práci vykonávat. Sociální pracovníci se tak často cítí nedoceněni a je jim líto, že je jejich práce brána jako podřadná.

Podle výše uvedených skutečností může být konstatováno, že cíle bakalářské práce byly naplněny a nastavené hypotézy byly potvrzeny.

Tato práce ukazuje na to, že sociální pracovníci jsou lidé, kteří chtějí pomáhat potřebným, ale velice často jsou kvůli nevyhovujícím pracovním podmínkám a negativnímu pohledu veřejnosti dohnáni k tomu, že jejich počáteční entuziasmus se pomalu vytrácí. Tím bohužel často trpí jak klienti, tak i samotní sociální pracovníci. Sociální pracovníci stojí o to, aby se posílila jejich profesní identita a aby byla jejich práce odvedena co nejlépe, potřebují k tomu ale mít podporu, která se jim zatím skoro vůbec nedostává. Jako sociální pracovník doufám, že se do budoucna podmínky pro výkon této profese zlepší a bude přitahovat více lidí, ze kterých se stanou odborníci, kteří budou moci poskytovat co nejlepší pomoc klientům sociální práce.

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

BAČOVÁ, V. Identita v sociální psychologii. In VÝROST, J.; SLAMĚNÍK, I. eds. *Sociální psychologie*. 2. přepr. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1428-8.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0139-7.

DRAPELA, V. J., *Přehled teorií osobnosti*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-251-3.

JANOTOVÁ, D. Ontogeneze lidské psychiky. In RABOCH, J.; PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Psychiatrie*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 8024619857.

KUBÁTOVÁ, H. *Sociologie životního způsobu*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2456-0.

LAAN, VAN DER, G. *Otázky legitimace sociální práce: pomoc není zboží*. 1. svazek. Boskovice: ALBERT, 1998. ISBN 80-85834-41-3.

LINHART, J., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. a kol. *Velký sociologický slovník*. 1. svazek. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-164-1.

MAHROVÁ, G.; VENGLÁŘOVÁ, M. a kol. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada, 2008. Obecná část, sociální práce, s. 9; Kapitola 1.3, Vzdělávání sociálních pracovníků, supervize v sociální práci, s. 15. ISBN 978-80-247-2138-5.

MASLOWSKI, N.; ŠUBRT, J. a kol. *Kolektivní paměť. K teoretickým otázkám*. Praha: Karolinum, 2015. ISBN 9788024626895.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 2. přepr. vyd. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. Praha: Academia, 1998. ISBN 80-200-0525-0.

PUNCH, K. F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 1998. ISBN 978-80-7367-381-9.

Cizojazyčná literatura

BADIE, B.; BERG-SCHLOSSER, D.; MORLINO, L. *International Encyclopedia of Political Science*. California: SAGE, 2011. ISBN 978-1-4129-5963-6.

KROGER, J.; MARCIA, J. E. The Identity Statuses: Origins, Meanings, and Interpretations. In SCHWARTZ, S. J.; LUYCKX, K. VIGNOLES, V. L. eds. *Handbook of Identity Theory and Research*. New York: Springer-Verlag, 2011. ISBN 978-1-4419-7987-2.

STRYKER, S.; OWENS, T. J.; WHITE, R. W. *Self, identity, and social movements*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2000. ISBN 0-8166-3408-4.

Periodika

FLÍDROVÁ, M.; OPATRŇY, M. Role hodnot v identitě sociální práce. *Sociální práce*, 2014, roč. 14, s. 118-126.

HANUŠ, P. Kdo je sociální pracovník a proč by měl být vzdělaný. *Sociální práce*, 2007, s. 5-6.

RŮŽIČKOVÁ, D.; MUSIL, L. Hledají sociální pracovníci kolektivní identitu? *Sociální práce*, 2009, s. 79-82.

Právní normy

Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách, v platném znění k 31. 3. 2006.

Internetové zdroje

McLEOD, S. *Social identity theory* [online]. Publikováno 2008 [cit. 2016-1-2]. Dostupné na WWW: < <http://www.simplypsychology.org/social-identity-theory.html>>.

POSPÍŠIL, D. Jaký je stav dalšího vzdělávání sociálních pracovníků v ČR? *Sociální práce* [online]. Vloženo 9. 7. 2014 [cit. 2016-3-9]. Dostupné na WWW: <<http://www.socialniprace.cz/debata.php?id=7>>.

POŽIVIL, D. Stát (se) prestižním. *Nový prostor* [online]. č. 439 [cit. 2016-3-9]. Dostupné na WWW: <<http://www.novyprostor.cz/clanky/439/stat-se-prestiznim.html>>.

SVĚCHOTOVÁ, S. Osobní identita a společenská realita – kolektivní identita v bezpečnostních sborech. *E-psychologie* [online]. 2009, č. 4, roč. 3 [cit. 2015-12-28]. Dostupné na WWW: <<http://e-psycholog.eu/clanek/74>>.

Seznam příloh

Příloha I.   Dotazník

Příloha II.   Seznam grafů

Příloha I.

DOTAZNÍK

UTVÁŘENÍ PROFESNÍ IDENTITY SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ

Vážený respondenti,

dovoluji si Vás oslovit a požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Jsem studentkou oboru Sociální a charitativní práce na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích a nyní pracuji na své bakalářské práci. Otázky se týkají tématu utváření profesní identity sociálních pracovníků a právě Váš názor mě zajímá. Vyplnění tohoto dotazníku je zcela anonymní. Předem Vám moc děkuji za vyplnění dotazníku a za Váš čas.

Petra Nápravníková
e-mail: p.naprankova@atlas.cz

Instrukce

Prosím Vás, abyste si pozorně přečetl/a otázku a vybral/a odpověď, která zastupuje Váš názor. Zakroužkujte vždy jen jednu odpověď, pokud v instrukci není uvedeno jinak. Na všechny nejasnosti, které budete mít, se můžete zeptat osoby, která Vám dotazník zadávala.

1. Je práce sociálního pracovníka profesí, kvůli které jste studoval/a?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

2. Myslíte si, že se od doby, kdy vykonáváte práci sociálního pracovníka, změnil Váš pohled sám na sebe („kdo jsem, čím jsem“)?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

!!! Pokud jste odpověděli/a variantou rozhodně ANO nebo spíše ANO, napište, prosím, jak:

.....
.....

3. Myslíte si, že je důležité, aby člověk sám sebe chápal jako součást nějaké skupiny či společnosti?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

4. Myslíte si, že při výkonu sociální práce je pro Vás důležité, že patříte do skupiny sociálních pracovníků (máte profesní identitu)?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

5. Myslíte si, že Vaše sounáležitost s profesí sociálního pracovníka je důležitá pro kvalitní výkon profese?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

6. Myslíte si, že by měli všichni sociální pracovníci vykonávat svoji profesi podle přesně daných pravidel?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

7. Snažíte se do své práce vnést něco nového, co nikdo z Vašich spolupracovníků nedělá?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

8. Myslíte si, že sociální pracovníci stojí o vybudování jednotné profesní identity?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

9. Jaká je podle Vás prestiž sociální práce ve společnosti?	a) vysoká
	b) neutrální
	c) nízká

!!! Pokud jste odpověděla variantou NÍZKÁ, napište, prosím, proč:

.....
 .....

10. Jste spokojen/a, jak na sociální práci pohlíží široká veřejnost?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

11. Myslíte si, že lidé mění svůj názor na sociální pracovníky, když s nimi mají nějakou vlastní zkušenost?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

12. Myslíte si, že prestíž sociální práce je ovlivněna médii?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

13. Sociální pracovníci se musí pravidelně každý rok vzdělávat v rámci různých kurzů a seminářů. Myslíte si, že je to pro Vás přínosné?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

14. Umožňuje Vám zaměstnavatel vybírat kurzy podle vlastního zájmu?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

15. Když Vám dá zaměstnavatel možnost, účastníte se více hodin kurzů v rámci svého zaměstnání, než Vám stanovuje zákon?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

16. Účastníte se dalších vzdělávacích kurzů, které navštěvujete mimo pracovní dobu a hradíte si je sám/a?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

17. Zajímáte se o nové trendy v sociální práci i mimo zorné pole Vašeho zaměstnání?	a) rozhodně ano
	b) spíše ano
	c) nevím
	d) spíše ne
	e) rozhodně ne

18. Jak dlouho vykonáváte práci sociálního pracovníka?	a) 1 – 2 roky
	b) 3 – 5 let
	c) 6 – 10 let
	d) 11 – 20 let
	e) více než 20 let

19. V jakém typu organizace pracujete??	a) státní sektor
	b) městský/obecní úřad
	c) instituce sociální péče
	d) zdravotnictví
	e) nezisková organizace
	f) charitativní zařízení
	g) jiná:

!!! U následujících otázek můžete označit více variant

20. S jakou cílovou skupinou klientů pracujete?	a) zanedbávané a týrané děti
	b) riziková mládež
	c) osamocení rodiče
	d) mnohoproblémové rodiny
	e) rodiny v rozvodu
	f) oběti násilí v rodině
	g) zdravotně znevýhodnění
	h) mentálně postižení
	i) duševně nemocní
	j) staří lidé
	k) lidé umírající
	l) bezdomovci
	m) uživatelé drog
	n) uprchlíci
o) nezaměstnaní	
p) sociální práce v rámci probační a mediační služby	
q) ženy poskytující placené sexuální služby	
r) jinou:	

21. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?	a) Základní škola
	b) Střední odborné učiliště
	c) Střední škola s maturitou
	d) Vyšší odborná škola
	e) Vysoká škola

22. Pohlaví	a) muž
	b) žena

23. Věk	a) do 30 let
	b) 31 – 40 let
	c) 41 – 50 let
	d) 51 – 60 let
	e) 61 a více let

Příloha II.

Seznam grafů

Graf č. 1: Věkové rozložení respondentů	23
Graf č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání	23
Graf č. 3: Volba studia.....	24
Graf č. 4: Uplatnění sociálních pracovníků	25
Graf č. 5: Délka praxe	26
Graf č. 6: Cílové skupiny klientů	27
Graf č. 7: Vývoj individuální identity v závislosti na délce praxe	28
Graf č. 8: Vývoj individuální identity	29
Graf č. 9: Změna pohledu na individuální identitu	29
Graf č. 10: Pocit sounáležitosti se skupinou	32
Graf č. 11: Důležitost sounáležitosti pro kvalitní výkon profese	33
Graf č. 12: Jednotná profesní identita	34
Graf č. 13: Výběr vzdělávání	35
Graf č. 14: Vzdělávání nad rámec povinného rozsahu	36
Graf č. 15: Zájem o nové trendy v SP	37
Graf č. 16: Důvody nízké prestiže SP	38

Abstrakt

NÁPRAVNÍKOVÁ, P. *Utváření profesní identity sociálních pracovníků*. České Budějovice 2016. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra etiky, psychologie a charitativní práce. Vedoucí práce Mgr. et Mgr. Karolina Diallo, PhD.

Klíčová slova: identita, profesní identita, sociální pracovník, sociální práce, prestiž

Práce se zabývá utvářením profesní identity sociálních pracovníků v České republice. Teoretická část charakterizuje, kdo je sociální pracovník a jaké musí člověk splňovat předpoklady a vzdělání, aby mohl práci sociálního pracovníka vykonávat. Dále pojednává o identitě a o tom, jaké druhy identity známe. Na závěr je v teoretické části práce rozebrána identita z pohledu několika psychologických hledisek.

V empirické části jsou analyzována a interpretována data, která byla získána pomocí kvantitativního výzkumu. Jako nástroj sběru dat byl zvolen dotazník. Respondenty byli sociální pracovníci z České republiky. Cílem výzkumu bylo zjistit, jakým způsobem si sociální pracovníci utvářejí svoji individuální a kolektivní identitu a co pro utváření identity dělají. Dalším cílem bylo zjistit to, co si sociální pracovníci myslí o tom, jak je vidí široká veřejnost.

Abstract

The formation of professional identity of social workers

Key words: identity, professional identity, social worker, social work, prestige

The thesis deals with the formation of professional identity of social workers in the Czech Republic. The theoretical part defines who a social worker is, what prerequisites must a person meet and an education to get to work as a social worker. It also deals with different kinds of identity. In conclusion of the theoretical part the identity is analyzed from several psychological aspects.

In the empirical part the data obtained through quantitative research are analyzed and interpreted. The questionnaire is chosen as a data collection instrument. Social workers from the Czech Republic are the respondents. The goal of research is to find out how social workers shape their individual and collective identity. Another goal is to find out what social workers think about how they are seen by the general public.